

**Analiza calitativă a focus grupurilor realizate
în etapa de post-intervenție a proiectului
“Școli prietenoase în comunități implicate”**

CUPRINS

1. Introducere	3
2. Opiniile părinților înscriși la cursurile de educație parentală	3
- Opinii privind organizarea de către școală a cursurilor și participarea beneficiarilor	3
- Opinii privind pandemia și școala online	7
- Opinii privind beneficiile aduse de participarea la cursurile de educație parentală	11
- Opinii privind grupul țintă și promovarea proiectului	18
3. Opiniile cadrelor didactice privind cursurile de educație parentală	20
- Opinii privind pandemia și cursurile online	20
- Opinii privind cursurile de educație parentală	25
- Alte aspecte evidențiate de către cadrele didactice	32
4. Opiniile beneficiarilor programului „A doua șansă”	35
5. Opiniile cadrelor didactice din programul „Școală după școală”	44
6. Opiniile copiilor privind activitățile din proiect	53
7. Concluzii și recomandări	55

1. Introducere

Proiectul ”Școli prietenoase în comunități implicate” a propus beneficiarilor un pachet de servicii integrate în vederea prevenirii riscului de abandon școlar, creșterii participării școlare și promovării incluziunii sociale a copiilor aflați în situații de risc și a familiilor acestora. La această oră ne aflăm la sfârșitul proiectului, iar echipa de experți pentru monitorizarea progresului și impactului proiectului prezintă raportul privind rezultatele la care s-a ajuns în activitățile care au avut ca finalitate atingerea obiectivelor specifice și a obiectivului general. Accentul este pus pe participarea părinților elevilor incluși în proiect la cursurile de educație parentală în vederea dezvoltării competențelor parentale și pe activitatea cadrelor didactice.

Am realizat șase focus grupuri care au avut ca subiecți părinții care au urmat cursurile de educație parentală (Deleni, Maxut, Podu Iloaiei, Pârcovaci, Erbiceni și Răducăneni). Acestea s-au desfășurat în format fizic (pe teren, în școlile înscrise în proiect). Alte două focus grupuri au vizat componenta „A doua șansă” (Hârlău și Podu Iloaiei) și au fost realizate de asemenea pe teren, iar un alt focus grup a vizat cadrele didactice responsabile de programul „Școală după școală” (întâlnire desfășurată pe platforma Zoom). De asemenea, am realizat un focus grup și cu copii (Erbiceni).

În acest raport vom prezenta opiniile celor implicați în proiect (părinți, cadre didactice și copii) privind efectele activităților la care au participat, precum și raporturile dintre familie și școală.

2. Opiniile părinților înscriși la cursurile de educație parentală

a) **Opinii privind organizarea de către școală a cursurilor și participarea beneficiarilor**

Deși anumite școli s-au confruntat cu unele probleme organizatorice și cursurile de educație parentală au demarat cu întârziere față de programul prevăzut inițial, acestea s-au desfășurat până la capăt și și-au atins obiectivul. Proiectul și-a dovedit utilitatea, desfășurându-se normal chiar și în perioada de pandemie. A existat un orizont de așteptare din partea părinților în ceea ce privește cursurile de educație parentală la care urmau să participe. A rămas la latitudinea educatorilor parentali să aleagă cele mai bune soluții pentru păstrarea interesului părinților de a participa la toate cursurile și considerăm că acestea s-au achitat de sarcină cu succes.

„Foarte bine. Am venit la ședințe... cu distanțare... cu măști. Am fost prezenți aici.” (*focus grup părinți, Maxut*)

Cursurile de educație parentală au fost bine primite de către membrii grupului țintă, mai cu seamă după perioada de pandemie.

„Cu prezență fizică le-am făcut. Aici, la bibliotecă. Printre cărți.” (*focus grup părinți, Răducăneni*)

Cursurile de educație parentală se adresează, de regulă, tuturor părinților. Adesea sunt înscriși și bunici/bunice. Aceștia justifică înscrierea la cursurile de educație parentală prin necesitatea de a obține unele abilități noi care să le permită facilitarea relației cu copiii și nepoții care sunt, de regulă, în număr mare.

„Da, astea le-am învățat aici la cursurile astea, dar și din propria experiență, că sunt bunică și am crescut șase copii.” (*focus grup părinți, Podu Iloaiei*)

Părinții/bunicii care au ales să urmeze cursurile de educație parentală își justifică opțiunea prin schimbarea de generații și nevoia părintelui/bunicului de adaptare la exigențele învățământului de astăzi.

„E altă societate acum. În '90 când am crescut eu, acum e altă generație... «Să vorbești frumos, să lauzi», sunt multe variante... am învățat multe, multe [*lucruri*] pe care eu chiar nu le știam.” (*focus grup părinți, Podu Iloaiei*)

Părinții justifică înscrierea la cursurile de educație parentală prin necesitatea de a obține unele abilități noi care să le permită facilitarea relației cu copiii și nepoții.

„Păi, ele sunt în folosul nostru, le folosim pentru copii, oricum noi cu copiii nu suntem agresivi, noi învățăm...” (*focus grup părinți, Podu Iloaiei*)

Cadrele didactice au informat părinții despre existența și beneficiile cursurilor de educație parentală. În ceea ce privește cursurile de educație parentală la care părinții s-au înscris, a existat o reprezentare inițială la nivelul părinților asupra a ceea ce acestea înseamnă pentru beneficiarii lor.

„Deci, eu am venit, doamnele ne-au prezentat tema săptămânii, tema de lucru. Stresul, de exemplu. Cum să reacționăm. Asta e problema adultului, cum are influență asupra copilului. Am făcut o seamă de joculețe care ne-au apropiat între noi. Joculețe care aveau ca temă... deci noi nu ne dădeam seama că... [*urmăreau*] cum să ne comportăm noi acasă. Noi credeam că facem așa niște joculețe între adulți. Dar aveau legătură aceste joculețe cu modul în care ne comportăm noi acasă. Așa am făcut noi aplicația practică la tot ce era teoretic acolo. Nu a fost, cum să spun, doar teorie. A fost și practică.” (*focus grup părinți, Podu Iloaiei*)

Comunicarea bună a părinților cu cadrele didactice a constituit un preambul pentru încrederea în înscrierea și participarea la cursurile de educație parentală.

„Avem relații cu doamnele profesoare zi de zi. Deci, nu acum, că avem cursul acesta, noi relații avem zi de zi. Noi aducem copiii la școală și ne auzim și ne vedem zi de zi.” (*focus grup părinți, Podu Iloaiei*)

Se remarcă o atitudine pozitivă a părinților când este adusă în discuție școala la modul general. Referirea principală se face la adresa cadrelor didactice din școală.

„Da. Nu văd ceva rău, adică e ceva bun și pentru memoria mea și pentru copii...” (*focus grup părinți, Podu Iloaiei*)

Rolul benefic al școlii este recunoscut de beneficiarii proiectului, indiferent de generația căreia aparțin.

„Copiii nu vor să stea la grădiniță. Dar am să-i dau, mai cu vorba, mai cu bățul, e al doilea an... și nu vreau să îl mai pierd... Fără educație nu... (...) eu am 6 clase, dar dacă ascultam și aveam mai mult...” (*focus grup părinți, Pârcovaci*)

„Eu comunic cu toate profesoarele, cu toate învățătoarele.”; „Pică foarte bine [*cursurile*]. Adică aflăm lucruri multe pe care nu le-am știut sau poate doar le-am auzit...”; „Te porți altfel cu un profesor. Te exprimi altfel. Adică vorbești mult mai frumos. Ei, probabil că am învățat ceva...” (*focus grup părinți, Podu Iloaiei*)

Colaborarea inițiată de școală în relația cu părinții și cu autoritățile locale este esențială pentru realizarea unui climat școlar plăcut, resimțit de copii și de părinți. Implicarea de către școală a copiilor în activități specifice mediului rural poate constitui o strategie de responsabilizare a lor.

„Nu, după ce-și fac temele au timpul lor. Mai stau și pe afară, fac curat la iepuri, la păsări, trebuie și acolo curățenie, mâncare, carnea e bună... sunt responsabilizați.” (*focus grup părinți, Deleni*)

Am observat, totuși, că pentru unii părinți, mai cu seamă din mediul rural, educația este echivalentă doar cu calificarea profesională, iar diploma obținută nu are o relevanță anume.

„Sigur, o meserie trebuie să aibă [*copilul*], indiferent dacă o să aibă part-time sau ce vor ei.”; „Noi avem datoria de a-i îndruma, sunt mulți care renunță, sunt mulți care sunt mânați de părinți la școala respectivă și nu le place, e în funcție și de dorința lui [*a copilului*].” (*focus grup părinți, Deleni*)

Constatăm că unii părinți par a opera cu o profeție care sfârșește invariabil prin a se confirma: rezultatele slabe la învățătură confirmă faptul că copilul nu este interesat de școală.

„Fetița mea nu mai vrea să mai vină...Dimineața când o trezesc e foarte obosită și îmi zice că «când să mă duc la școală după școală, nu mai pot»”. (*focus grup părinți, Podu Iloaiei*)

Remarcăm și opinia opusă, care evidențiază punctul de vedere al altor părinți privind rolul și rezultatele proiectului.

„După mine, copilul avea timp să facă și temele și să facă și școală după școală.”; „Uite, nepoții mei mă ascultă. Eu sunt de acord cu proiectul acesta. Citește cărți, de când cu cursurile astea, citește cărți.” (*focus grup părinți, Podu Iloaiei*)

Pentru această categorie de părinți, școala nu este percepută ca fiind o dificultate, din punct de vedere material. Ei se bazează pe gospodăria proprie pentru a asigura cele necesare traiului copiilor lor.

„Nu, noi facem totul posibil, nu putem să-i lăsăm așa, greutățile noastre ca părinți nu le transmitem lor, îi aducem la școală, îi luăm. Nu, spre exemplu la școală aici nu se impune să dăm nimic, nu se cere nimic. E normal să-i luăm un caiet, un pachetel, strictul necesar.” (*focus grup părinți, Deleni*)

În schimb, părinții resimt efortul suplimentar pe care trebuie să îl facă pentru a-și susține copiii la școlile din alte localități.

„Da, trebuie bani de cantină, de haine, dar e bine, chiar dacă ar fi, eu ca mamă aș face tot posibilul. Pentru copil, dacă nu merg la școală nu se dă bani pentru alocație, pentru complementară. Alocație de susținere, ajutor, copilul nu trebuie să aibă absențe că ne ia alocația. Este un ajutor oferit de primărie, este inițiativa primăriei, dar trebuie să vadă că nu a lipsit copilul de la școală.” (*focus grup părinți, Deleni*)

În măsura în care există dialog între părinți și cadrele didactice, iar ședințele cu părinții se desfășoară normal, școala nu este nevoită să elaboreze strategii proprii și inovative de comunicare cu părinții copiilor.

„Vine soțul, altă rudă, eu am nepoatele în clasa a 7-a, cumnata mea e plecată, am fost eu la ședință la ele; chiar bunica a fost la nepoata, mama mea chiar a venit la ședință în cârje să fie de față. Vine soțul, altă rudă, eu am nepoatele în clasa a 7-a, cumnata mea e plecată, am fost eu la ședință la ele; chiar bunica a fost la nepoata, mama mea chiar a venit la ședință în cârje să fie de față.” (*focus grup părinți, Deleni*)

b) Opinii privind pandemia și școala online

Efectele pandemiei s-au manifestat la toate categoriile de subiecți, atât din familie, cât și din școală sau comunitate.

„Pandemia ne-a lovit pe fiecare, părinți și copii, mai ales, mă gândesc la grupa de la grădiniță, dar și la școală, școala online mai între ghilimele, pentru că cei mici nu prea au răbdare să stea cuminți acasă. Când sunt în clasă ei ascultă de doamna educatoare, dar acasă [*ascultă*] mai puțin.” (*focus grup părinți, Maxut*)

Se remarcă o serie de sentimente diferite (panică, angoasă, nesiguranță, dificultăți în acceptarea situațiilor nou create de pandemie etc.) la părinții elevilor.

„La început eram foarte panicați, foarte speriați. Eu, cel puțin, eram așa de speriată de am încuiat porțile. Așa consideram, că dacă intră cineva în orgradă... O săptămână am fost... Nu primeam pe nimeni la mine. Acum, tot mi-e frică, dar sunt mai relaxată. Copii au acceptat mai ușor decât noi situația. Și cu mască și cu tot.” (*focus grup părinți, Erbiceni*)

Cele mai afectate familii în perioada de pandemie au fost cele numeroase. Efectele s-au resimțit atât asupra părinților (efort suplimentar de supraveghere), cât și asupra copiilor.

„La mine mi-a fost ușor pentru fetiță la grădiniță, cât am avut on-line acasă, mi-a fost ușor. În schimb mi-a fost mai greu cu fetele la școală, erau patru, fiecare cu cameră separată. A mers mai greu pentru că: «Nu fă gălăgie!». Cea mică, avea patru ani atuncea, nu tăcea mereu. Eu îi spuneam tot timpul: «Daria, nu mai fă gălăgie, că Petronela face ore! Nu mai fă, că cealaltă face ore!» A fost mai greu. Foarte greu! A fost greu și pentru ele pentru că nu înțelegeau, erau atente pe telefon sau pe laptop, pe ce făceau și căutau altceva, ce voiau ele, nu ce voia domnul profesor. A fost mai greu! Și pentru ele, și pentru noi. Trebuia tot timpul liniște, tot timpul să fiu atentă dacă îi atentă la oră, dacă nu intră pe altceva... Da, foarte greu. Ea cel puțin cât a fost online-ul, nu a înțeles nimica. Se auzea și încetul. Era și semnalul prost.” (*focus grup părinți, Răducăneni*)

Observăm și reacții contrare.

„Da, și mi-a fost foarte greu. Mi-a fost foarte greu, cu on-line-ul... Școala online este dificilă pentru copiii mici. După părerea mea așa spune că clasele primare nu ar trebui să învețe on-line. Ei trebuie să învețe în clasa cu învățătorul. Este mult mai sigur, mult mai protectoare, au experiență de viață de la ceilalți elevi. Mai învață unu de la celălalt. Așa (în on-line) stai în casă cu el de dimineață până seara, pentru că are teme de făcut. Doamna îi dă teme de rezolvat, și eu trebuie să stau, să

pierd timpul până seara. Eu am o fetiță în clasa a III-a și una la grădiniță. Grădinița s-a retras, nu a lucrat on-line, dar mi-a dat fișă de lucru doamna educatoare, să lucreze copilul acasă. Eu am avut foarte mult de lucru, vă spun sincer. De dimineață până seara, mă ocupam de copii. Noaptea găteam, spălam, a doua zi iarăși să o luăm de la capăt cu activitatea on-line.” (*focus grup părinți, Erbiceni*)

Se remarcă efectele negative ale modului de desfășurare a educației în sistem online, așa cum sunt ele percepute de către părinții copiilor.

„Vreau să spun, asta m-a nemulțumit pe mine. Munca mea s-a dublat ca părinte. Copilul nu a mai fost atât de receptiv la cum ar fi fost el cu colegii de clasă. Când era la școală, știa tabla înmulțirii 70%, pentru că în clasa a III-a a lucrat tabla înmulțirii, iar când a fost în pandemie a uitat tot. Asta cu toate că lucram, vă spun sincer, în fiecare zi îi spuneam «Hai să mai repetăm!». Este greu!”; „Am lucrat excesiv de mult. Mi s-a părut extrem de mult. Se explică, dar... Știți cum e, copiii sunt mici și nu sunt obișnuiți cu calculatorul. Nu sunt obișnuiți. «Vreau apă, vreau la baie, vreau mâncare, vreau...» Trebuie să stai tot timpul acolo. «Stai acolo, nu-i voie, trebuie să o respecti pe doamna, că doamna .... să înveți!» Este greu, este foarte greu pentru un părinte. Trebuie să stai ca un planton, undeva după ușă, dacă se poate, și să-l atenționezi fix cum trebuie să lucreze: pe scaunși în fața calculatorului. E greu.” (*focus grup părinți, Erbiceni*)

Programul de acordare a tabletelor către copii ar trebui completat cu un program de acordare a unui telefon mobil familiilor care nu își permit acest lucru considerat elementar în ziua de astăzi. În completarea aspectului sesizat mai sus vine și confirmarea faptului că tehnica modernă de comunicare este acceptată și valorizată corespunzător chiar și în mediul rural defavorizat. O problemă importantă cu care s-au confruntat școlile în perioada de pandemie a reprezentat-o livrarea de tablete către elevi cu foarte mare întârziere. Această problemă a fost raportată atât de părinți, cât și de cadrele didactice.

„Erau mai mulți pe un singur telefon. Abia pe la sfârșitul lui ianuarie, februarie s-au dat tabletele.” (*focus grup părinți, Răducăneni*)

„La noi a fost o problemă, că lucram o zi da, una nu. Trebuia să iau telefonul cu mine. Nu aveam telefonul, greu! A fost foarte greu! Participau pe Zoom de pe telefon. Și dacă suna cineva când copiii erau la lecție, s-a mai întâmplat, dar nu răspundeam. Suna pe telefonul fix, dar era în aceeași cameră cu copilul. Îi spuneam să sune mai târziu, că strică ora. Era problemă dacă se lucra la Telecom, se bloca. Am pățit la engleză de două sau de trei ori. (...) Le-a fost foarte greu.

Fiicele mele nu i-a plăcut. Ea poartă și ochelari, și o durea capul după aia. Cât stătea în fața calculatorului, o durea capul după ore. Stăteau destul. Ceva mai puțin decât ar fi stat la școală. Orele erau ceva mai scurte. Cam trei ore pe zi. Orele țineau cam 40 de minute. Dar din 40 de minute, cred că era un sfert de oră. Nu se auzea la unu, se întrerupea, bâzâia, nu se înțelegea bine...” (*focus grup părinți, Erbiceni*)

Deși recunosc aportul adus de tehnica ce permite comunicarea la distanță, părinții pun accentul pe comunicarea de tipul „față în față”.

„Eu eram mai mulțumită să fi venit la școală, să stau de vorbă cu ele [*cadrele didactice*](...) față în față...” (*focus grup părinți, Pârcovaci*)

Părinții, chiar și din mediul rural, sesizează diferența de calitate a procesului de învățământ realizat în sistem virtual, comparativ cu cel clasic.

„Păi, de anul trecut de pe 9 martie până în septembrie când a [*re*]nceput. Și apoi, din noiembrie până acum. Un an de zile care s-a pierdut... [*Copiii*]... online, au făcut online... Nu chiar... [*a funcționat*].”; „Greu, foarte greu [*a funcționat*].” (*focus grup părinți, Maxut*)

Ei pun accentul pe forma de învățământ tradițională, cea față în față.

„Altfel se învață la școală...” (*focus grup părinți, Maxut*)

Școala în formatul online poate provoca reacții de saturație și respingere la unii elevi, mai cu seamă la copiii mici.

„Nu mai era concentrarea. Era lenea aceea că nu se mai termină ora. La școală se știe că acolo este domnul profesor. (În on-line) se uită așa, închide camera, domnul profesor vorbește, nu vede ce fac eu...”; „Așa am eu, de multe ori îi spune domnul învățător: «Mario, te ridici în fund și stai la masă cum stai la școală!» El se pune pe burtă, spunea că-i acasă, că el nu are treabă. Ba pe burtă, ba pe spate.” (*focus grup părinți, Răducăneni*)

Copiii resimt acut nevoia de socializare realizată prin intermediul școlii. Acest factor poate fi util pentru antrenarea lor cu succes în activități remediale propuse de cadrele didactice.

„Copilul când lua telefonul în mână refuza..., el voia la grădiniță. Număra pe degete zilele cât mai avea de stat acasă, ca să vină mai repede [*la grădiniță*].” (*focus grup părinți, Maxut*)

Părinții consideră că relația școală-copii este bună și copiii vin cu plăcere la școală.

„Da, totuși sunt bucuroși și vin cu plăcere la școală.” (*focus grup părinți, Deleni*)

Cadrele didactice din școală scot în evidență unele aspecte pozitive rezultate din experiența datorată activității pe timp de pandemie. Remarcăm grila apreciativă de evaluare a experienței acumulate de către cadrele didactice. Cursurile de formare în educație parentală pentru cadrele didactice, bazate pe paradigma apreciativă, își dovedesc, astfel, validitatea.

„Faptul că ne-am adaptat la această perioadă arată preocuparea noastră pentru școală, pentru copii.” (*focus grup părinți, Pârcovaci*)

Percepția exprimată mai sus, este confirmată de atitudinea deschisă a părinților privind înscrierea timpurie a copiilor la clasa pregătitoare.

„Eu am copii buni pentru clasa pregătitoare și, când se va face clasa, am să-i dau [la clasă].” (*focus grup părinți, Pârcovaci*)

Se remarcă rezultate pozitive în ceea ce îi privește pe copiii care au fost îndrumați zilnic de către cadrele didactice și sprijiniți de către părinți pentru desfășurarea activităților recomandate. Relația pozitivă școală-familie este benefică pentru copii.

„La mine a fost primul an de grădiniță, am băiețelul la grupa mică. La început s-a acomodat foarte greu, pentru că nu voia deloc să vină la grădiniță. L-am transferat de la program prelungit. Nu s-a putut acomoda acolo, am încercat trei săptămâni, nu am reușit și l-am adus aici. Încet-încet a început să se acomodeze. După ce s-a acomodat la grădiniță, l-am adus acasă în toamnă și am stat acasă. Foarte bine mi-a mers acasă! Făceam activitățile pe care mi le dădea doamna, nu am avut probleme cât am stat acasă. El voia să stea acasă. Nu știu ce să spun, doar că eu îmi petrec foarte mult timp cu el, mai mult decât cu ăsta mic. Încerc să stau cât mai mult cu el, să mă joc cu el, facem ce vrea el să facem! Chiar dacă nu vrea el să scriem, facem altceva, ce-i face lui plăcere, aia facem! Am făcut și activitățile! Întâi ne jucăm un pic, mai facem cum vrea el și după aia facem și activități după care ne mai jucăm.” (*focus grup părinți, Răducăneni*)

Părinții recunosc dificultatea recuperării materiei pierdute prin procesul de învățământ realizat în ultimul an.

„Nu, nu... [se poate recupera]. Foarte greu.” (*focus grup părinți, Maxut*)

O manieră de a recupera materia pierdută o reprezintă meditațiile online gratuite realizate de către unele cadre didactice. Inițiativa este privată, benevolă și apreciată de către unii părinți.

„Anul trecut am avut băiatul în clasa pregătitoare, acum fetița e la grădiniță, mai am a 5-a și a 9-a. Să spunem că cea de a 9-a, care era a 8-a anul

trecut s-a ambiționat pentru că are niște lacune la matematică și atunci s-a axat foarte mult pe matematică și mulțumesc lui Dumnezeu că, soțul meu fiind profesor la Cozmești ... și domnul profesor Tănase a primit-o la grupa lui de avansați și a recuperat. (...) Făcea on-line. Lucra cu cei care erau bunișori, cu care putea să lucreze mai multe subiecte și atunci lucra la un nivel superior pentru că aici la școală nu făceau. Făceau suplimentar variante de... Nu făcea doamna pregătire suplimentară cu copiii. Făcea lecțiile și atât. Era însărcinată și... era mai dificil. Și domnul a fost foarte amabil și a primit-o și a făcut un progres foarte mare. Deci cu ea nu aveam probleme. Nici cu cea din a IV-a în momentul respectiv, trebuia oricum să o supraveghez și aveam noroc că ea învăța după-amiaza și băiatul avea dimineața, și oarecum trebuia să o supraveghez pentru că avea tendința de a face altceva în timpul orelor e foarte mare și ea într-adevăr are o problemă că dacă nu o supraveghezi, scapă ba pe telefon, ba pe televizor. E o problemă foarte mare cu tehnologia. Și cred că perioada asta de on-line i-a cam dat peste cap pe copii în sensul că chiar au devenit oarecum dependenți de tehnologie.” (*focus grup părinți, Răducăneni*)

c) Opinii privind beneficiile aduse de participarea la cursurile de educație parentală

Rezultatele pozitive ale participării la cursurile de educație parentală se observă prin urmărirea răspunsurilor părinților înscriși la aceste cursuri.

„Le spunem [*copiilor*] să nu se certe cu alți copii, să nu se agreseze cu alții, că nu-i frumos... Asta este, până una-alta, [*cursul*] e cu copiii noștri, trebuie să-i educăm, trebuie să facem în așa fel că dacă îi spunem că «de ce ești prost și te duci la școală și stai degeaba», copilul acela nu poate fi ajutat de părinte. Copilul, când vine de la școală, l-ai pus frumos să se spele pe mâini, îi dai să mănânce, îl mai lași 10 minute și îl pui la scris. Și îl întrebi «Ce ai învățat la școală?» și copilul explică... dacă îl iei cu frumosul. Dar dacă l-ai luat [*cu*] «că ești nebun, că ești prost, că ce mai...», asta nu mai este copil, nu mai este educație de părinte. Eu, în primul rând, eu sunt bunică. Eu nu mai sunt mama la copiii de la școala asta, eu sunt bunica lor. Eu vreau să spun că, din punctul meu de vedere, așa trebuie să fie ei educați, nu cu bătaia, nu cu «vai de mine că tu ești prost, că acela e așa», nu așa...” (*focus grup părinți, Podu Iloaiei*)

Ca efect al participării la cursurile de educație parentală, părinții au descoperit, uneori, singuri modalități de comunicare cu copiii lor adecvate perioadei prin care au trecut.

„Fiind și el energetic, și eu la fel, a trebuit să-mi dau seama de ce are el nevoie. Încet-încet am încercat să pătrund cum s-ar spune «în mintea lui» și să-mi dau seama cam ce-și dorește. El își dorea foarte mult afecțiune. Întotdeauna să fie părintele, pentru că el fiind singur în casă, adică el și noi, nu mai avea alți copii în jurul lui. Ceilalți sunt plecați. (...) Încet-încet mi-am dat seama de lucrurile de care are nevoie. Merge! Nu-i plac chestiile astea cu desenatul, cititul poveștilor îi plac doar pe laptop, să stăm să le comentăm împreună pe laptop. În ultimul timp am observat că dacă cărțile au multe poze, e curios! Îl întreb culoarea, câți sunt și atunci îi trezește interesul. Dar nu vrea doar citit!” (*focus grup părinți, Răducăneni*)

Rezultatele activităților realizate în proiect sunt apreciate ca fiind pozitive de către toți părinții înscriși în grupul țintă. În acest sens, se confirmă, o dată în plus, valabilitatea implementării acestui gen de proiecte.

„O experiență frumoasă, am învățat foarte multe lucruri... Cum să ne purtăm cu copilul, cum să-l ascultăm, nu știu cum să mă exprim... Să fim mai apropiați cu copilul... Și, în primul rând, cum să avem noi grijă de noi, ca să putem avea grijă de ei... Trebuie să mă comport altfel decât cum o făceam.”; „Eu pot să spun că m-am modificat în proiect. Chiar dacă am o vârstă, chiar nu le știi pe toate. Am învățat la comportament... Am modificat unele aspecte la comportament. Aveam alte concepții, na! Acum, având în vedere că am participat la proiect, am conștientizat că am făcut unele greșeli...” (*focus grup părinți, Maxut*)

Părinții apreciază, în mod deosebit, creșterea calității relației cu copiii lor, în urma aplicării principiilor acumulate în cadrul proiectului.

„Nu aveam răbdarea necesară să stau să ascult copilul, să stau să mă joc mult cu el, dar acum, având-o pe asta mică de 5 ani, am realizat că trebuie să am răbdarea respectivă ca să stau să o ascult, să o înțeleg, să mă joc cu ea, să-i acord acea atenție de care nevoie. Înainte eram, na!, tânără și nu aveam răbdarea necesară. Acum, da. E adevărat că am modificat în comportamentul meu anumite... Am un copil foarte reușit, mulțumesc lui Dumnezeu, nu îmi reproșează, suntem prietene și am ajuns să vorbim deschis și nu avem rețineri.”; „Să fim mai înțelegători cu persoanele din jurul nostru... Am învățat că trebuie să respectăm persoanele de lângă noi și din jurul nostru... (...) Da, încerc să fiu mai înțelegătoare...” (*focus grup părinți, Maxut*)

Nu doar părinții, ci și bunicii înscriși la cursurile de educație parentală remarcă îmbunătățirea comunicării cu copiii/nepoții și întărirea relației cu aceștia.

„La exemplul cu comunicarea, «cum comunicăm». Doamna povestea o întâmplare cu o nepoțică cu care reușea să discute mai greu, cu care avea o relație mai încordată. Și de-atunci, doamna ne-a spus la următoarea întâlnire că a reușit să facă mai mulți pași, luând în considerare exemplele noastre, și a reușit să îmbunătățească relația cu nepoțica.”; „De fiecare dată când îi spuneam ceva, ea [*îmi răspundea*] «nu vreau, lasă-mă în pace!» Și când am încercat eu să aplic ce am auzit aici, [*ea*] a început să îmi răspundă bine, avem o relație...” (*focus grup părinți, Podu Iloaiei*)

„Da, că are legătură cu copiii, cu familia, de astea. Acum am învățat cum să mă comport și cu el, dar... Am învățat și să punem piciorul în prag. M-am schimbat eu... Din tradiție, de la bătrâni, noi știam multe lucruri, dar acum noi am evoluat... La mine, cel mare [*zice*]: «Mama, da' ce-i cu tine așa calmă, ce s-a întâmplat?» Cea mică: «Ești mai înțelegătoare...»” (*focus grup părinți, Maxut*)

„Am învățat să comunicăm mai mult cu copiii. Să avem mai multă răbdare cu ei. Să avem mai mult timp. Când mai aveam treabă, ne spuneau ceva, le ziceam: «Lasă, mai târziu!» Așa, stau să ascult! Întâi povestea și după aceea treaba! Vine de la școală și-mi explică, nu-l las mai târziu, atunci să spună! Mai multă răbdare!”; „Eu am doi copii. Cu fiică-mea, înainte, o mai certam când greșea ceva. Acuma, cu băiatul, sunt mai răbdătoare, îl mai înțeleg. Și la școală, când greșește ceva, nu-l cert, orice greșește. Pe fiică-mea o certam înainte, pe el nu. Și fiică-mea chiar îmi spune: «Pe el nu-l cerți, pe mine mă certai!»” (*focus grup părinți, Erbiceni*)

Timpul petrecut de beneficiarii cursurilor de educație parentală cu copiii/nepoții capătă valențe noi și este apreciat de aceștia.

„Deci, trebuie să îți imprimi tu o stare de bine și atunci poți comunica mai ușor.”; „Stați să petreceți timp special cu copiii, timp pe care nu îl alocăm. Măcar 5-10 minute cu fiecare...” (*focus grup părinți, Podu Iloaiei*)

Comunicarea bună a părinților cu cadrele didactice a constituit un preambul pentru exersarea acasă, comunicarea devenind mai bună și cu copilul/nepotul.

„Foarte mult, foarte mult am aplicat acasă ce am învățat aici. A mers.” (*focus grup părinți, Podu Iloaiei*)

Alte efecte ale participării la cursurile de educație parentală constau în crearea unei armonii în familie:

UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale
2014-2020

„Eu sunt obișnuită să fiu întotdeauna cu un pas înaintea copilului după ce merge la școală. Nu pot să spun să-l oblig, dar acum el fiind un pic mai energic decât ceilalți, care i-am avut, efectiv mă cramponam, nu știam cum să (reacționez). Dacă țipam, era rău, dacă eram prea așa, lejeră, iarăși mă atenționa el și mă trăgea el că trebuie să îi dau atenție! Acum avem programul nostru...” (*focus grup părinți, Răducăneni*)

Un alt efect pozitiv al proiectului îl reprezintă întărirea relației familie-școală, factor esențial pentru reușita școlară a copiilor.

„Înregistram desene, poezii și le trimiteam la doamna învățătoare. O rugam pe fetița mai mare să mă ajute. Filmulețe, videoclipuri și poze la ce făceam, iar fetița mă ajuta să le trimit, că eu nu puteam să le pun. Dar asta făceam după-amiaza, că dimineața avea fetița ore pe laptop.” (*focus grup părinți, Maxut*)

Relația cadru didactic-părinte s-a îmbunătățit în urma sesiunilor de educație parentală.

„Ca o completare la ce spunea doamna, sper și eu ca să fi contribuit la a aduna acele fructe aici, iar dacă dvs. [*părinții*] considerați că am ajutat cât de puțin este o mare realizare. Știu că o să ne mai întâlnim și că o să mai discutăm despre problemele ivite, pentru că problemele nu se opresc aici. Atunci când ne vom întâlni putem să avem un dialog, să știți că putem discuta absolut orice, fără nici o jenă.

Vă mulțumesc că m-ați răbdut, și eu sunt mamă și consider că avem multe de învățat inclusiv de la părinți...” (*focus grup părinți, Pârcovaci*)

Părinții scot în evidență rolul școlii în compensarea autorității părintești. Mai mult decât atât, autoritatea școlii primează, în anumite cazuri, în fața celei părintești.

„Ei, acum, de când a venit la școală, e alt om. Face teme, desenează, cât poate el. Dar înainte, dacă încercam să îi zic ceva, făcea ce vroia el.” (*focus grup părinți, Pârcovaci*)

Școala are efecte asupra familiei lărgite. Conștientizarea de către copii a sarcinilor domestice în urma participării la activitățile școlare reprezintă un efect pozitiv neluat în calcul până acum.

„Și mai merge la bunicu’. Când vine de la școală el întreabă de bunicu’: «Are lemne? Mi-e milă că stă acolo la pat.» Și apoi mergem la bunicu’.” (*focus grup părinți, Pârcovaci*)

Școala antrenează, de asemenea, responsabilitatea copiilor.

„Are prietenă, o iubește, se cunosc de la grădiniță. I-a luat cadou de 8 martie o agendă, nu știu ce i-o mai luat... Și se trezește să meargă la școală...” (*focus grup părinți, Pârcovaci*)

Părinții și cadrele didactice apreciază faptul că pot interveni și în responsabilizarea altor membri ai comunității.

„Cred că, în primul rând, pandemia asta ar trebui să ne învețe pe toți să fim mai responsabili, în ceea ce privește și măsurile de igienă, respectarea regulilor de distanțare, că eu cunosc negaționiști de ăștia care au făcut covid. Să fim mai responsabili noi cu noi înșine și cu cei din jur.” (*focus grup părinți, Maxut*)

Cursurile de educație parentală sunt considerate utile și atrăgătoare de către părinți. Un rol important în crearea a acestei percepții o are maniera de implicare a educatorului parental.

„Da, a fost și experiența unei mame care are copii mai mari sau lucruri pentru care aveam înainte o concepție, eu personal mi-a prins bine cursul respectiv.”; „Sunt lucruri pe care le știam poate dar am uitat de ele, la curs mi-am dat seama ce e bine să fac cu copiii mei, am acordat mare atenție acestor activități.”; „Și d-na profesor a fost foarte sociabilă, dacă a fost o problemă cu copii, noi am întreat-o ce să facem în situația respectivă.” (*focus grup părinți, Deleni*)

Cele mai apreciate teme discutate au fost:

„Să dăm mai multă atenție, ne-a zis doamna, să vorbim cu copiii și să-i ascultăm și pe dâșii.” (*focus grup părinți, Pârcovaci*)

„Eu îmi aduc aminte că ultima temă a fost despre bullying, am mai avut o temă despre stres. Am vorbit și la educație parentală, dar am reluat-o acum.”; „Erau suficiente la cursuri, s-au dezbătut atunci foarte multe teme. Și despre copii, și despre părinți.” (*focus grup părinți, Erbiceni*)

Materialele prevăzute în program sunt apreciate de beneficiari.

„Cred că este foarte bun, ne-a ajutat foarte mult. Nu avem ce zice...” (*focus grup părinți, Podu Iloaiei*)

Cursurile au fost realizate într-o manieră atractivă, ceea ce atrage prezența părinților/bunicilor înscriși și reduce rata abandonării acestor cursuri.

„Bineînțeles că ne-au plăcut, altfel nu mai veneam.” (*focus grup părinți, Podu Iloaiei*)

Ludicul este benefic și în activitatea cu părinții. Cursurile de educație parentală sunt considerate utile și atrăgătoare de către aceștia.

„Da, lucru pe care înainte nu-l făceam, acum mă gândesc și la mine. Înainte aveam treabă tot timpul, în grădină la prășit, chiar e bine să mai lăsăm puțin treaba și mai facem un joc, copilul mă cheamă «hai vino lângă mine să facem un joc» și chiar e bun, ne mai relaxăm puțin.” *(focus grup părinți, Deleni)*

Abordarea în manieră ludică a sesiunilor de lucru cu părinții produce efecte benefice în relațiile acestora cu propriii copii.

„Dacă ar fi după el, toată ziua ne-am juca! Are patru anișori.... să ne jucăm împreună, un lucru dacă-l facem, să îl facem amândouă împreună pentru că dacă încearcă să-l facă singură, se enervează la un moment dat pentru că nu poate și se pune în pat și se apucă «Mama, te rog să vii să mă ajuți că nu pot!» Chiar dacă e tata în casă, o vrea pe mama. Cu mama a fost obișnuită de mică și fără mine nu poate nimic.” *(focus grup părinți, Răducăneni)*

Se remarcă rolul terapeutic al activităților desfășurate cu ocazia cursurilor de educație parentală. Relația este biunivocă, implicând atât părinții, cât și cadrele didactice. Câștigul este, așadar, multiplu.

„Atunci, în întâlnirile pe care le-am avut cu dvs. am auzit povești de viață și n-au fost doar întâmplări frumoase, ci am aflat și întâmplări din viața dvs., ne-am spus păsul unii altora și ne-am mai descărcat și sufletul și ne-am spus unele probleme de-ale noastre.” *(focus grup părinți, Pârcovaci)*

„Liniștite... Simțeam că mă descarc, mă simțeam curată... Puteam să discutăm despre orice, deschis... M-am exprimat deschis...” *(focus grup părinți, Maxut)*

Părinții sesizează și recunosc, de asemenea, creșterea stimei de sine, ca urmare a participării la cursurile prevăzute în proiect. Astfel, ei evidențiază utilitatea și validitatea acestui gen de proiecte.

„Vezi omul care este, evaluează situațiile care sunt și acționează asupra ta. Nu mai fi mereu un sac de box. Să nu ai așteptări mai mari decât trebuie, să ne purtăm așa cum cer anumite situații.” *(focus grup părinți, Maxut)*

Persoanele mai în vârstă recunosc valoarea cursurilor de educație parentală și apreciază faptul că ele ar fi fost utile și în sistemele de învățământ anterioare.

„Sigur că da. Cum să spun, eu aveam un comportament mai iute, mai sever, și ei cred că nu-i plăcea, dacă îmi spunea «nu vreau, lasă-mă în pace», normal. Ei, și când am început eu să îmi schimb comportamentul, automat și ea a început să își schimbe pe al ei. «Da, bunica. Imediat vin, hai că facem.» E bine când vezi... Păcat că nu sunt copiii mei, sunt nepoții...” *(focus grup părinți, Podu Iloaiei)*

Remarcăm adoptarea unei perspective apreciative și la părinți.

„Mai mult timp cu ai noștri acasă... (...) Da, pentru că am stat mai mult cu părinții, cu copiii, bunicii cu nepoții...” (*focus grup părinți, Pârcovaci*)

Observăm astfel o apreciere a rezultatelor benefice obținute în urma participării la cursuri.

„Sunt multe lucruri care poate să te învețe. Eu am 69 de ani și să știți că multe din ce am auzit aici, eu nu le știam. Sincer, de ce... Dar, să știți că-i bine. E bine și pentru persoana mea, și pentru copiii de acasă și pentru familie. Te comporti altfel, se schimbă ceva.” (*focus grup părinți, Podu Iloaiei*)

Un aspect pozitiv observat de părinți la cursurile de educație parentală și relevat chiar de aceștia îl constituie faptul că se pot simți ca o echipă, să se manifeste ca suport reciproc, întărind relațiile din comunitate.

„Știți cum zic? Noi ieșim la 15,30 pentru relaxare. Ieșim să ne plimbăm. Ieșim să fim împreună.”; „Da, teme, în sensul că e important ca fiecare dintre noi să se simtă bine cu el însuși. Și dacă îți faci măcar un moft pe săptămână, unul mic, uite cum și-o făcut doamna unghiile și se simte doamna mai bine, are o stare mai bună și poate să comunice mai ușor cu membrii familiei și cu copiii.” (*focus grup părinți, Podu Iloaiei*)

Părinții își doresc participarea la întâlnirile în format fizic, aspect util pentru crearea grupurilor de suport, în continuarea activităților propuse în proiect.

„[Cursuri online] în nici un caz... Nu fac față la învățământ online...” (*focus grup părinți, Maxut*)

Participarea părinților la cursurile de educație parentală are, printre altele, efectul de a crea o mai bună cunoaștere între ei și o anumită formă de coeziune. Acest aspect este esențial pentru reușita componentei de creare a grupurilor de suport între părinți, după finalizarea proiectului.

„Mie mi-a plăcut. Mie îmi place să socializez, să vorbesc mult. Eu consider că am aflat chestii interesante... Cel puțin eu plecam bine-dispusă de aici. Ne-am cunoscut mai bine între noi.” (*focus grup părinți, Răducăneni*)

În ceea ce privește utilitatea creării de grupuri de suport, opiniile părinților înscriși în proiect s-au dovedit a fi împărțite.

„Ne învață mass-media ce-i cu covidul, cum trebuie să ne protejăm. Acestea sunt lucruri utile, pe care le învățăm de acolo. Pentru grup, nu mai prea avem timp. Doar, poate, în week-end. Eu știu cum e timpul.”; „Mai bine să ieșim să ne

întâlnim. În week-end, să ne întâlnim cu mămicile. Tot în casă să stăm pe WhatsApp? Mai bine să ieșim.”; „[*Ținem legătura*] mai puțin. (...) Nu [*avem*] chiar legături strânse! Ne cunoaștem, vorbim, dar nu ne-am întâlnit niciodată așa să stăm la o masă la o cafea și să discutăm probleme!” (*focus grup părinți, Erbiceni*)

d) Opinii privind grupul țintă și promovarea proiectului

Un rezultat aparte al evaluării îl reprezintă lipsa aproape totală a prezenței bărbaților din grupul țintă al proiectului, aspect recunoscut de către mamele prezente la întâlniri.

„Eu am fost la un curs de educație parentală când era fiică-mea mică și eram singurul tată. Și nu era bine nici pentru mine, nici pentru mămicile...”; „Bărbații sunt... mai neinteresați... Unii [*sunt*] mai ascultători, alții [*sunt*] mai distanți... Depinde de persoană, fiecare... Da, le-ar fi prins bine și lor să participe la un curs.” (*focus grup părinți, Maxut*)

În marea lor majoritate, participanții înscriși la cursuri sunt mame. Tații preferă să privească acest proces de învățământ de la distanță, însă nu se opun ideii de a participa la aceste cursuri.

„El nu vine că muncește. Îl mai cheamă să mai facă una-alta și nu are când. Deci, avem timp numai noaptea...”; „Eu, cum am făcut... Soțul meu m-a trimis.”; „Pe aici se muncește mult. Și duminica, cu lunile se muncește.” (*focus grup părinți, Podu Iloaiei*)

Se constată replicarea modelului tradițional de familie în zona rurală a României, în care mama se ocupă de educația copilului, iar tatăl are alte atribuții, mai puțin legate de școală.

„Sunt mai implicată, mult mai... S-au spus vorbe și bune și... am rămas cu ele.” (*focus grup părinți, Răducăneni*)

„Mai în glumă, mai în serios, identificăm o problemă aici, că educația e lăsată în seama mamei. Știu că mai sunt tați care nu își prețuiesc suficient soțiile. Câte puțin, câte puțin, așa indirect, reușim să aducem o schimbare.” (*focus grup părinți, Maxut*)

Proiectul este cunoscut în comunitate, însă rezultatele sale nu au fost popularizate îndeajuns, datorită condițiilor specifice impuse de pandemie.

„Ne-am întâlnit cu alții de pe aici și le ziceam... Mai ne întreabă... Și e de valorificat experiența asta...”: „Referitor la proiect, s-a mai vorbit, așa, la apropiați,

că, fiind pandemie, nu ai cum să te duci și să vorbești... Ce-am vorbit a fost cu neamurile apropiate, mai pe facebook, dar, oricum, nimeni nu a zis: «Băi, dar ce trebuia proiectul ăla?».” (focus grup părinți, Maxut)

Există și o anumită reticență din partea unor părinți în a promova, la nivel de cunoștințe, cursurile de educație parentală.

„Nu interesează, nici nu se știe de acest curs, probabil nu sunt mulți copii în situația asta, sau familii în situația asta. Aici sunt două probleme, una e confidențialitatea, adică ce vorbim chestiuni particulare, pe de altă parte faptul că este un curs care are niște obiective și scopuri, asta e o chestiune publică.”; „Ne întâlnim aici, și poate spunem și lucruri personale, le spunem pentru a căpăta încredere unii în alții, lucrurile astea nu le spunem mai departe, aceasta este confidențialitatea pe care trebuie să o păstrăm, nu spunem uite ce am aflat eu, ce a spus X, dar faptul că există un curs și școala poate să ofere și altceva, aceste lucruri sunt de spus, școala poate să facă mai mult, poate să facă cursuri cu părinții nu numai cu elevii.” (focus grup părinți, Deleni)

Cu toate acestea, mulți dintre părinții înscriși ar dori să le facă cunoscute și altor părinți din comunitate. Observăm, astfel, o recunoaștere a rezultatelor benefice obținute în urma participării la cursuri.

„Da, da...Părinții de la clasa mea și nu numai...”; „Din cunoștințele mele [sunt unii] care și-au exprimat intenția de a participa. Cei care au copii la școală... Chiar la clasele primare, și-au exprimat dorința de a participa.” (focus grup părinți, Podu Iloaiei)

„Nu m-a întrebat nimeni de unde vin și ce-am făcut... [Aș recomanda și altora] Pentru că e un exemplu bun, am învățat eu și învață și copiii acum. Ce n-am învățat eu, învăț acum.”; „Ochii ni i-a deschis.”; „Mintea... [ne-a deschis]”; „Ne-am acordat timp...” (focus grup părinți, Pârcovaci)

3. Opiniile cadrelor didactice privind cursurile de educație parentală

a) Opinii privind pandemia și cursurile online

Cadrele didactice din școală scot în evidență, în primul rând, unele aspecte pozitive rezultate din experiența datorată activității pe timp de pandemie. Remarcăm grila apreciativă de evaluare a experienței acumulate de către cadrele didactice. Cursurile de formare în educație parentală pentru cadrele didactice, bazate pe paradigma apreciativă, își dovedesc, astfel, validitatea.

„Faptul că ne-am adaptat la această perioadă arată preocuparea noastră pentru școală, pentru copii.” (*focus grup, Pârcovaci*)

Cadrele didactice au observat cum noua realitate datorată pandemiei este percepută de către părinți și în ce măsură ea atrage după sine remodelarea relațiilor între membrii familiei (cine ia decizii, pe baza căror resurse etc.) și organizarea spațiului alocat pentru educația la distanță.

„Pentru părinți a fost bună. El, părintele, știa exact ce are de făcut copilul, că altfel nu aveam de unde să știu. Copilul îmi spune ce crede el, dar eu dacă mă uit, pe Messenger, știu exact ce are copilul de făcut și imediat am acționat: «Hai, aici, ceavem de făcut, dincolo! Așa a spus doamna, nu facem cum vrem noi!»”; „Legătura era foarte bună cu părinții din clasă, eu cu clasa mea și cu părinții vis-a-vis de ... am colaborat foarte bine și face-to-face și on-line. Cu ședințe programate la care participau, oricând aveau o nelămurire, fie că era sâmbătă, fie că era duminică, seara, dacă aveau de pus o întrebare m-au sunat, oricând.” (*focus grup, Erbiceni*)

Ele sesizează diferența de calitate a procesului de învățământ realizat în sistem virtual, comparativ cu cel clasic. Ele pun accentul pe forma de învățământ tradițională, cea față în față.

„[Copiii] aveau nevoie de feedback, le notam prezența... [Le dădeam] să facă cât puteau ei acasă. Le spuneam părinților. Le postam. Să-i fac să înțeleagă... Ei sunt foarte naturali, ei sunt spontani, ei spun ceea ce gândesc... Eu când le spun o poveste, eu îi am, îi văd. Depinde de fluctuațiile vocii, alt impact are când le spui povestea și tu ești acolo...” (*focus grup, Maxut*)

„Eu aș spune că foarte mulți dintre ei doreau să vină la școală. Am făcut on-line-ul zilnic, dar ei își doreau la școală. Acum, când sunt în clasa a V-a încă mă întâlnesc cu ei și încă bocim pentru că am pierdut o mare parte din timpul pe care trebuia să-l petrecem împreună. Ei, majoritatea nu toți, voiau să facă. Le-a lipsit

foarte mult școala. Și comportamentele s-au deteriorat stând acasă. Au devenit mai agitați, mai sensibili, mai stresați. După ce ieșeau de la calculator, o luau prin grădiniță.” (*focus grup, Erbiceni*)

În acest sens, au depus un efort deosebit pentru a păstra atenția elevilor pentru procesul de educație.

„Și profesorii aici s-au străduit. Colega de matematică a dus o tablă acasă și a improvisat. Deci, s-a încercat...” (*focus grup, Maxut*)

O situație aparte cu care s-au confruntat cadrele didactice o reprezintă impunerea de reguli privind păstrarea atenției la ore și neutilizarea tehnicii din dotare (telefoane, tablete) în alte scopuri decât cele educative.

„Sunt copii care stau foarte mult pe telefon.” (*focus grup, Răducăneni*)

Accesul la tehnica modernă atrage după sine responsabilizarea părinților privind conținutul accesat de către copii de pe internet. Cadrele didactice au o sarcină suplimentară, aceea de a recomanda părinților resursele cu conținut educațional, benefice pentru pregătirea copiilor.

„Era o problemă pentru că la școală tot timpul, la ședințele cu părinții se spune că petrec copiii foarte mult timp pe rețelele de socializare, că (...) sunt foarte (...) și am spus că «OK, de ce le-ați dat telefoanele mobile?»». «Pentru sunat!» Le-am spus că dacă vor copii care să fie atenți să nu-i mai lase atât de mult pe tehnologie. Și a venit pandemia în care a trebuit obligatoriu să stea foarte mult lipiți de ecran. Au devenit dependenți. Eu dacă ies din casă, cei trei mai mici ori prind telefonul, ori televizorul, ori calculatorul. Este foarte greu. Acum s-a dus regula [*de interdicție*]. Să știți că de când nu mai primește Maria telefonul este mult mai liniștită. (...) Copiii când au venit prima dată la grădiniță, aveau numai jocuri cu bătaie, foarte violente. Le-am mai spus și părinților: «Aveți grijă, când le dați copiilor jocuri, aveți grijă ce fel de joc alegeți, ce fel de desene animate alegeți!»» (*focus grup, Răducăneni*)

Despre activitatea online, din punctul de vedere al cadrelor didactice:

„Vreau să vă spun că Andreea a avut o energie foarte-foarte pozitivă asupra lui David. David nu prea voia să lucreze la grădiniță. Era mai timid, mai mămos. Când posta mama activitățile, chiar rămâneam «wow» pentru că la grădiniță era foarte tăcut și în urmă, așa putea să spun! Chiar vorbeam și la telefon: «L-ai ajutat pe David să fie aproape chiar primul din clasă!» Posta zilnic activități, nu-l lăsa pe David nici o zi fără activități! În fiecare zi dădeam ca temă o activitate jocuri. Orice

joc, ori dădeam eu ori făceau părinții. Și mama, cu ditamai burtica, că mai avea un pic și năștea, se juca «târâta»: se târa, ca să se târască și David. Educația fizică! Și chiar am felicitat-o! Chiar dacă avea burtică foarte mare, nu s-a lăsat (...) că «Nu mai pot!» A încercat: «Hai să facem», «Hai să lucrăm!», «Hai, hai, hai!» Nu știu cum să vă spun. Deci, [sunt] mai mult decât bucuroasă, mai mult decât bine. A început să își revină de la o zi la alta, chiar vorbeam în fiecare zi cu mama și-i spuneam: «Andreea, să știi că David a făcut aia, a făcut aia! Măine la fel va fi!» A fost din ce în ce mai bine! Darius lucrează și acuma tot ce îi dau, cred că este printre primii care termină toate activitățile și este cel mai atent! La început chiar mă miram, îi iei din partea cealaltă și era tăcut, nici nu vorbea cu nimeni, și acuma este super OK!” (focus grup, Răducăneni)

Școala la distanță și nefrecventarea școlii în formatul clasic au dus la efecte asupra copiilor, unii dintre ei având probleme de reacomodare cu procesul de instrucție. Efectele se manifestă în grade diferite, particularizate, de la copil la copil.

„A fost o diferență în bine. Copiii au început să-și dezvolte și vocabularul. Și copiii de la grupă: la început erau foarte agitați pentru că au stat acasă, până am reușit să-i acomodăm, dar treptat-treptat am început să-i acomodăm, să ne revenim la normal și acuma eu sper că suntem pe linia de plutire, că este ok. Sperăm să fie în continuare așa. Să știți că depinde de copii. Sunt copii care-și revin foarte repede, dar sunt copii care au stagnat sau sunt care au rămas și în urmă. Mai avem părinți care sunt implicați în (...), mai sunt și bunicii, o bunică este aici, sunt ambii părinți plecați și ... sperăm să-i aducem pe toți la același nivel.” (focus grup, Răducăneni)

Copiii cei mai afectați sunt cei care provin din familiile cu un nivel de instrucție redus.

„Sunt părinți care nu știu să scrie și să citească și vreau să vă zic că este un dezastru pentru acești copii, mai ales pentru cei care pleacă la școală, pentru că au lipsit foarte mult de la grădiniță, a venit pandemia, au lipsit, deși le-am trimis acasă materiale, nu a avut cine să lucreze cu ei și vreau să vă spun că pleacă la școală și e foarte greu să recupereze într-o lună de zile tot ce s-a pierdut într-un an. (...)

Acești copii au deja un start ... [pierdut] Unii au regresat. Nu mai știau, și nici acum ... este foarte greu. Încurcă cifrele...” (focus grup, Răducăneni)

Copiii resimt acut nevoia de socializare realizată prin intermediul școlii. Acest factor poate fi util pentru antrenarea lor cu succes în activități remediale propuse de cadrele didactice.

„Deci, îi educăm social, emoțional, copilul are nevoie să interacționeze, să se încadreze într-un grup... Ca să nu vă spun că mi-au trimis filmulețe în privat. «Doamna, te iubim, vrem la grădiniță!» Deci, lucruri reale, asta este realitatea.”
(*focus grup, Maxut*)

Remarcăm faptul că diferența de nivel de instruire între cadrele didactice și părinții elevilor din grupurile țintă ale proiectului nu reprezintă un avantaj în modul în care a fost resimțită pandemia. Răspunsurile sunt similare cu cele ale celorlalți părinți din comunitate.

„Eu sunt cadru didactic și am și două fetițe la grădiniță, una la grupa mică și una la grupa mijlocie, plus că îl am și pe el (*băiețelul mic cu care era*). Vreau să spun că în pandemie mi-a venit nu greu, exagerat de greu pentru că trebuia să-i țin numai în casă, deși îi scoteam eu afară să se joace, dar nu interacționau cu alți copii. Mai mergeam noi pe vreun deal, 1-2-3 copii și restul unde sunt? Mă întrebau mereu fetele: „Dar de ce nu mergem la grădiniță? Unde sunt colegii? Ce activități am primit azi de la Doamna?” Pot să spun că mi-a fost foarte greu. Trebuia să fac și mâncare, trebuia să facem și activitățile pe care le dădea Doamna, plus la Doamna, plus la mine, trebuia să le și postăm, și mai aveam și alte nevoi acasă. A fost foarte greu! Așa știam: „Veneam la grădiniță, făceam programul până la 12,30 și ajungeam acasă. Ei, în pandemie a fost totul dat peste cap! Da, nu aveam voie să ieșim din casă, nici din curte, nicăieri. Eram ca la închisoare. Mie mi-a venit foarte greu. Dar ne-am bucurat că am revenit la normal cât-de-cât...” (*focus grup, Răducăneni*)

Cadrele didactice își manifestă încrederea în posibilitatea de a remedia starea de stagnare sau de involuție școlară a copiilor afectați de pandemie, chiar dacă acest proces este dificil și de durată.

„Dar copiii recuperează ușor, suntem încrezători! Vor face și activități remediale. Eu cred că se va putea recupera. Până la urmă, clasa pregătitoare de asta a și fost introdusă: pentru a recupera, a egaliza nivelul de achiziție al tuturor copiilor. Sunt încrezătoare că vor recupera. Acuma depinde și de părinții de acasă. Trebuie să se ocupe și ei, nu numai noi. Spunea doamna la început: trebuie să continue ceea ce noi am început. (...) E foarte greu dacă nu primești un sprijin! Eu m-am uitat la copiii de la grupă în care am dat activități on-line. Părinții care într-adevăr s-au ocupat de copiii lor, și avem pe doamna care are băiatul la [*liceul*] Pedagogic și a lucrat cu fetița mult mai mult decât ceea ce dădeam eu, a avut un progres foarte mare.” (*focus grup, Răducăneni*)

Ele au încredere că sunt capabile de a găsi strategii motivaționale pentru a-i capacita pe copii în activitatea lor la școală/grădiniță. Acestea sunt eficiente în efortul de a atenua efectele pandemiei asupra copiilor.

„Astăzi i-am dat «pentru cel mai cuminte băiețel!» La sfârșitul săptămânii dau câte un ecuson, «pentru cel mai cuminte băiețel!» și «pentru cea mai cuminte fetiță!» Astăzi m-am dat de la regulă și am dat-o astăzi prima dată nepoțelului. Am preluat un joculeț de la colega «Cel mai cuminte ...» 10 minute. Celui mai cuminte îi dau un carnețel. Și era așa de bucuros că a primit și el ceva... L-am motivat! Noi avem „«copilul lunii», am sărit la o etapă mai avansată, pentru că sunt mai mari: trebuie să adune fețe vesele sau inimioare, depinde de temă, și la sfârșitul lunii, cine are cele mai multe, ia un premiu. Ultimul premiu l-a luat Daria, a primit cărțile, dulciuri, jucării, și ceilalți erau așa... Dar s-au ambiționat să câștige și ei. (...) Doar pe partea de respectare a regulilor! Și să știți că funcționează pentru că ceilalți (colegi) se ambiționează și ei și respectă și ei! Acesta era și scopul, pentru că sunt foarte agitați după o perioadă atât de lungă de stat acasă sunt agitați. În primele zile când au (re)venit a trebuit să găsim metode de readaptare cu regulile mediului școlar.” (*focus grup, Răducăneni*)

Aceste strategii sunt extrem de necesare deoarece unii copii au ajuns să dezvolte în urma pandemiei reacții extreme de nervozitate care conduc la violență fizică. Asemenea cazuri sunt rare. Nu am înregistrat foarte des cazuri similare în celelalte cercetări pe teren.

„A avut niște ieșiri... Nervozitate. În momentul în care trebuia să facă un lucru simplu, eu nu le cer niciodată să facă (...) Eu le spun: «Cum faci tu este extraordinar de frumos! Dacă nu-ți place, ai să mai încerci și o să-ți iasă!» A avut o reacție atât de violentă încât și-a izbit verișorul – sunt în aceeași grupă – de dulap. S-a dat cu fundul de pământ. A trântit scaunele. A avut o reacție, pe mine m-a uimit. A țipat, a plâns, a zbierat, nu puteam să o calmez. A mai avut o ieșire când nu putea să facă ceva și am reușit împreună să lucrăm. Dar acea reacție de la începutul anului școlar, după pandemie, chiar m-a șocat.” (*focus grup, Răducăneni*)

Școala în formatul online poate provoca reacții de saturație și respingere la unii elevi, mai cu seamă la copiii mici, aspect sesizat și de educatorii parentali.

„La mine băiețelul mi-a spus: «Eu nu vreau să mai fac on-line. Pur și simplu nu mai vreau.» (...) Pur și simplu se plictisea pentru că «Mă auziți, nu mă auziți, bună ziua!» Era un ecou permanent și dura foarte mult etapa de pregătire, vorbeau unii peste alții, și nu a mai vrut! Obositor, deși doamna încerca să facă cumva orele

importante față în față și să nu-i țină foarte mult în fața calculatorului, dar deja după trei ore nu mai avea astâmpăr. Majoritatea părinților stăteau lângă copii și la un moment dat [*băiatul meu*] nu mai voia să stea dacă nu stăteam eu. Până la urmă am reușit să-l păcălesc, «Uite, mă duc că am un pic de treabă și vin înapoi» și l-am obișnuit să stea singur! Mulți dintre copii, în on-line, cel puțin la clasele mici, erau cu părinții lângă ei și numai auzai cum spune părintele și copiii auzeau. «Mamă, da uite, i-a spus răspunsul!»» (*focus grup, Răducăneni*)

Remarcăm și un optimism manifestat de unele cadre didactice care apreciază faptul că pot interveni și în responsabilizarea altor membri ai comunității, nu doar a copiilor din școală.

„Cred că, în primul rând, pandemia asta ar trebui să ne învețe pe toți să fim mai responsabili, în ceea ce privește și măsurile de igienă, respectarea regulilor de distanțare, că eu cunosc negaționiști de ăștia care au făcut covid. Să fim mai responsabili noi cu noi înșine și cu cei din jur.” (*focus grup, Maxut*)

b) Opinii privind cursurile de educație parentală

Cursurile de educație parentală au fost bine primite de către membrii grupului țintă, mai cu seamă după perioada de pandemie.

„Cu prezență fizică le-am făcut. Aici, la bibliotecă. Printre cărți.” (*focus grup, Răducăneni*)

Proiectul dovedește că a avut un impact multiplu (de atragere și implicare) la nivelul mai multor categorii de persoane. Se confirmă implicarea comunității în valorizarea școlii.

„Nu știu ce aș putea să mai completez, ați spus cam tot ce aș fi vrut să spun și eu. Eu sunt învățător la învățământul preșcolar și vă spun sincer că am intrat cu emoții în acest proiect gândindu-mă la copiii preșcolari, dar eu fiind și consilier de câțiva ani și având contact cu părinții, vă spun că am știut că activitatea va merge. Văd că și părintele [*preotul*] se implică am zis «Hai să fim mai implicați ca să facem lucruri pentru copii!», și doamna și doamnele au zis că tot ceea ce facem este spre binele nostru și al copiilor.” (*focus grup, Pârcovaci*)

Cursurile de educație parentală sunt considerate utile și atrăgătoare de către participanții la ele. Printre efectele benefice, sunt aduse în discuție îmbunătățirile relațiilor părinților participanți la cursuri cu copiii și membrii familiilor lor.

UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale
2014-2020

„Inițial mi-a fost teamă că mă vor percepe ca pe doamna de română și recunosc că a fost o posibilitate pentru mine de a mă apropia de ele, acum avem o relație care n-am fi avut-o înainte.” (*focus grup, Deleni*)

Temele parcurse sunt apreciate de către educatorii parentali.

„Mi se par foarte interesante temele pe care le-am parcurs, pentru că, am auzit de la părinți, ei ziceau că: «Parcă sunt la terapeut aici, la psiholog...». Deci, au fost teme bune. Cum spunea doamna Vasilica: «Să ne fie nouă bine, ca să le fie și lor bine.» Adică să înțelegem foarte bine situațiile și să oferim fiecărui membru al familiei, deci și copiilor, oportunitatea de a-și exprima și interioriza stări, sentimente... Lor li s-a părut extraordinar să afle, să înțeleagă lucrurile astea și să le aplice, ați văzut...” (*focus grup, Maxut*)

La grupurile de suport remarcăm o varietate mică de teme adoptate, eventual repetarea unor teme discutate la cursurile de educație parentală.

„Eu, personal, m-am gândit că e benefic, ne-am întâlnit cu anumite probleme în online și am zis să discutăm cu părinții ca să prevenim anumite probleme care pot să apară dacă este să revenim în online. De aia am propus, recunosc că eu am propus tema aia cu provocările în online. Cum ar fi cu încărcatul tabletei, ca să nu fie întreruperi... (...) Da, aspecte practice pe care eu le-am surprins și am zis să le discut cu părinții și să le evităm. [*Temele au fost abordate*] în funcție de problemele apărute pe parcurs.” (*focus grup, Pârcovaci*)

Se remarcă rolul terapeutic al activităților desfășurate cu ocazia cursurilor de educație parentală. Relația este biunivocă, implicând atât părinții, cât și cadrele didactice. Câștigul este, așadar, multiplu. Cadrele didactice fac apel la rolul metaforei în analiza și interpretarea unui fenomen.

„Eu vă mulțumesc pentru că ne-ați fost, într-un anumit context, parteneri și am lucrat la ceea ce numim «școală prietenoasă». Am desfășurat activități și, zic eu, au fost activități plăcute. Toate acțiunile la care am fost cred că au fost în beneficiul copiilor. În primul rând, tot ceea ce derulăm noi ar trebui să se răsfrângă asupra copiilor. Mi-amintesc că am avut o lecție la limba română și am avut o lectură despre «fructul cel mai valoros». Era vorba despre un tată cu 3 copii pe care îi trimite să aducă fructul cel mai valoros. Copilul cel mare aduce un strugure dulce despre care credea că este cel mai valoros fruct. Cel mijlociu aduce niște fructe exotice, rare, despre care zicea că sunt cele mai valoroase. Copilul cel mic vine cu mâna goală și îi spune tatălui: «Eu cât am fost plecat am fost pe la școli unde am

cunoscut profesori foarte buni și acolo am adunat fructe foarte valoroase care se numesc cunoștințe și care sunt aici în cap și aici în suflet.» Așa cred și eu din experiența pe care am avut-o cu dvs. că am adunat niște fructe, dar nu materiale, poate doar o diplomă care poate folosi la un moment dat, dar fructele cele mai valoroase pe care le-am putut aduna în acest proiect sunt cele de aici care nu se pot vedea, dar care sunt cunoștințe și informații adunate în minte și cu care putem pleca acasă și să încercăm acasă la noi să schimbăm *[viața]* în mai bine.” (*focus grup, Pârcovaci*)

Abordarea în manieră ludică a sesiunilor de lucru cu părinții produce efecte benefice în relațiile acestora cu propriii copii.

„Eu chiar vreau să specific, la grupurile de suport chiar am încercat să mă joc cu părinții, să fac joculețe. Le-a plăcut! Spunea un părinte: «Doamna, dar la sfârșit ne dați buline?» Am făcut și o brățară, am confecționat-o împreună cu părinții, și am spus ca seara să o punem la mânuța dreaptă, dar trebuie să vorbim cu copilul: «Cu ce te-am ajutat în ziua respectivă? Ce am făcut eu bine pentru tine? M-am jucat cu tine?» Dacă Da, o punem pe mânuța dreaptă. Dacă nu, la mânuța stângă. «David, azi ce a făcut mama pentru tine? Ceva bine mă refer!» Dacă copilul spune: «Mama, astăzi mi-a plăcut de tine, azi te-ai jucat cu mine, ai făcut de toate pentru mine, și chiar te iubesc!» sunt copii care spun tot timpul «te iubesc». Dacă copilul spune «Mamă, astăzi ai fost..., nu mi-a plăcut de tine, ieri ai fost altfel, da?», schimbăm la mânuța stângă. Și mama are o brățară, și copilul.” (*focus grup, Răducăneni*)

Rezultatele activităților realizate în proiect sunt apreciate ca fiind pozitive de către cadrele didactice care au lucrat cu părinții înscriși în grupul țintă. În acest sens, se confirmă, o dată în plus, valabilitatea implementării acestui gen de proiecte.

„Și s-au mai creat și niște legături între ei când și-au deschis sufletul, legături mai strânse, poate.” (*focus grup, Maxut*)

„Ce și-au mai propus doamnele... Unele și-au propus să învețe cuvinte noi. Câteva cuvinte noi... Să facă o prăjitură. Să citească 10 pagini dintr-o carte. Oana! «Mă uit la tv», doamna Geta, mă uit pe Antena 2». Doamna Liliana, să stea deoparte măcar o oră. «Mă întâlnesc cu verișorii», doamna Lavinia! Te-ai întâlnit? Așa, de fiecare dată așa ne propunem să facem. Dacă intrăm într-o stare de bine, ne merge bine toată săptămâna.” (*focus grup, Podu Iloaiei*)

Cursurile de educație parentală sunt benefice și pentru cadrele didactice, nu doar pentru părinți.

„Eu consider că am făcut un progres împreună cu părinții, am cunoscut și eu părinții mai bine, părinții m-au cunoscut mai bine pe mine, și au avut și ei o altă legătură față de copil. Eu cel puțin cu fata mea acasă, tot timpul stăm cu soțul, ne punem împreună. Ne place! E ceva frumos!” (*focus grup, Răducăneni*)

Un alt efect pozitiv al proiectului îl reprezintă întărirea relației familie-școală, factor esențial pentru reușita școlară a copiilor.

„Eu zic că am o relație foarte bună și deschisă cu părinții și le spuneam celor care nu reușeau să utilizeze classroom să intre pe grupul închis de pe facebook și le puneam acolo materiale care mi se păreau ok. Le spuneam să mă sune, să mă caute, și, dacă pot să le fiu de folos, încerc. [*Părinții*] îmi trimiteau tot ce făceau. Mare parte dintre părinți s-a străduit, dar și cadrele didactice. Învățătorii, educatorii și profesorii s-au preocupat. Mă dezamăgește ce se spune în massmedia despre dascăl, în general, și despre ceea ce se întâmplă, pentru că învățământul [*adevărat*] este ceea ce auziți dvs. aici.” (*focus grup, Maxut*)

Relația cadru didactic-părinte s-a îmbunătățit în urma sesiunilor de educație parentală.

„Ca o completare la ce spunea doamna, sper și eu ca să fi contribuit la a aduna acele fructe aici, iar dacă dvs. [*părinții*] considerați că am ajutat cât de puțin este o mare realizare. Știu că o să ne mai întâlnim și că o să mai discutăm despre problemele ivite, pentru că problemele nu se opresc aici. Atunci când ne vom întâlni putem să avem un dialog, să știți că putem discuta absolut orice, fără nici o jenă. Vă mulțumesc că m-ați răbdat, și eu sunt mamă și consider că avem multe de învățat inclusiv de la părinți...” (*focus grup, Pârcovaci*)

“Mereu au spus: «Doamna, să știți că am făcut lucrul acesta acasă cu fetița sau cu băiețelul meu și chiar i-a plăcut foarte mult!» Adică au învățat ceva din acest proiect și nu numai un părinte, mai mulți. Am mai făcut un joculeț și i-am întrebat: «Când v-ați jucat ultima dată cu copiii?» M-am mirat, majoritatea părinților au spus: «Doamna, ieri sau alaltăieri sau azi» și i-am întrebat: «Ce joculeț ați făcut?» Mi-au spus părinții. M-am gândit să le dau un balon dezumflat și am spus: «Acasă, fără să îmi trimiteți poze, filmulețe, nimic, nimic, vreau să-l umflați și să-l pictați, să-l colorați, să faceți ce vreți cu el.» Spre uimirea mea, am primit și pe grupul cu părinții și pe pagina mea personală filmulețe cum au pictat părinții împreună cu copilul și mi-a spus: «Doamnă, nu eu am pictat, nu doar eu. Am pictat împreună cu copilul!» Se vedea acea fericire pe chipul copilului, că în sfârșit se joacă și mama...»” (*focus grup, Răducăneni*)

UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale
2014-2020

Nu doar părinții, ci și cadrele didactice sesizează creșterea calității relațiilor intrafamiliale, ca efect al aplicării cunoștințelor acumulate la curs.

„Poate că am învățat să ne redescoperim anumite laturi, pentru că și eu, când am făcut cursurile astea de educație parentală, am stat și m-am gândit că trebuie să mă reorganizez în relația cu anumite persoane și să îmi schimb un pic abordarea, știți? Că dacă ești mult prea tolerant și ai mult bun simț, altul poate să îți facă șicane, dar nu mai trebuie să zic că e ok și că «hai să trec și peste asta». (...) Și ce am mai remarcat eu este că a fost o atmosferă foarte deschisă, pentru că și-au împărtășit experiențe și mie mi-a plăcut, mai cu seamă cu cât și eu am avut de învățat din toate întâlnirile. Am zis că eu nu sunt specialist și am învățat și eu.”
(*focus grup, Maxut*)

„Am învățat și noi câte ceva! Am niște nepoți care sunt la școală și nu le mai spun: «Ești nu știi cum, nu ai făcut bine!» Le spun: «Poți mai mult, a fost un accident!» Nu-i spui direct că nu a făcut ce trebuie! Și noi am tras niște învățături. Mai bine îl încurajezi decât să-l batjocorești!”
(*focus grup, Erbiceni*)

Cadrele didactice recunosc importanța elaborării de noi strategii de captare a atenției pentru copii și de comunicare cu părinții acestora în vederea implicării lor în programul de studiu de la domiciliu.

„Am avut chiar o întâlnire: «Cum le citim povești copiilor!» Am dat și pliante la părinți cu ce cărți le-aș recomanda eu, și chiar le-a citit și o poveste și le-am arătat cum trebuie să țină o carte dacă sunt mai mulți copii. Dacă am numai doi copii, îi țin în brațe. Copilul, chiar dacă nu știe să citească, dar vede pozele și poate să citească, să urmărească împreună povestea. Sau poate să găsească un alt început, un alt final etc. Dar nu tu ca părinte trebuie să citești toca-toca în continuare. Trebuie să lase și copilul să citească, să își spună părerea.”
(*focus grup, Răducăneni*)

Cadrele didactice pot veni cu inițiative suplimentare în cadrul proiectului, care au rostul de a crește implicarea părinților în educarea copiilor. Aceste inițiative s-au bucurat de succes. Recomandăm susținerea pe mai departe a acestor inițiative în cadrul grupurilor de suport.

„Mie chiar îmi plac să adun copii pentru că și lor le place. Chiar fetița doamnei... Eu după ce fac o poveste, le citesc o poveste, automat fac o activitate pe baza poveștii. Era «Unde e căsuța mea» ceva de genu'. Soțul tocmai tăia lemnul, și era foarte mult rumeguș în drum. Am adunat cu copiii rumegușul și am făcut o

căsuță. Fata doamnei spune: «Doamna, dar când mai venim că îmi place atât de mult activitatea!» (...) A fost duminică și nu am reușit să mai țin activitățile. Tot în proiectul ăsta am invitat și părinții să vină să le citească povești la toată grupa. Am făcut un tabel și vin toți părinții!» (*focus grup, Răducăneni*)

Un efect colateral pozitiv al proiectului îl reprezintă adaptarea cadrelor didactice la instruirea asistată de calculator în activitățile didactice. Competențele digitale acumulate vor fi utile pentru activitatea din viitor, indiferent de contextele sanitare contextuale.

„Știți ce? Paradox: după ce am finalizat cursurile [*din proiect*], s-a luat inițiativa ca noi, dascălii, să învățăm să lucrăm pe classroom, pe platforme... Iar eu am zis: «Frate, dar eu deja am utilizat și utilizez astea!» Eu am stat o zi și m-am dat cu capul de pereți și am studiat tutoriale și am învățat cum să îmi creez clasa, cum să-i trec pe părinți...” (*focus grup, Maxut*)

Un alt efect pozitiv al participării grupului țintă în cadrul proiectului îl reprezintă conștientizarea transmiterii inter-generaționale a sarcinilor de rol în familia tradițională din mediul rural și noile distribuții de rol din familia actuală.

„Mai în glumă, mai în serios, identificăm o problemă aici, că educația e lăsată în seama mamei. Știu că mai sunt tați care nu își prețuiesc suficient soțiile. Câte puțin, câte puțin, așa indirect, reușim să aducem o schimbare.” (*focus grup, Maxut*)

Un rezultat aparte al evaluării îl reprezintă lipsa prezenței bărbaților din grupul țintă al proiectului, lucru remarcat de către educatorii parentali.

„Pentru că au fost acolo niște teme care le-ar fi prins bine. Ce bine ar fi fost să fie prezenți niște tați...” (*focus grup, Maxut*)

Cadrelor didactice specializate ca educatori parentali sunt satisfăcute de rezultatele activităților desfășurate în cadrul proiectului și propun atragerea mai multor părinți în aceste activități.

„Am mai avut astfel de activități cu părinții și înainte de activitățile de educație parentală. Noi am început să facem activități cu părinții, să-i invităm la grădiniță și să facem lectorate cu părinții de foarte mult timp. (...) E vorba de timp frumos petrecut împreună cu copiii. Copilul se simte valorificat, se simte iubit și atunci îi creează acea zonă de siguranță și de confort și poate să progreseze mult mai ușor decât cu un părinte care toată ziua e ocupat și când vine copilul și îi spune «Mama, hai să facem ceva!» i se spune: «Du-te că nu am timp!» (...) Împărtășim din experiențele avute. Putem comunica cu copilul în alt mod.” (*focus grup, Răducăneni*)

Feedback-ul primit de la cadrele didactice privind conceperea planului de activități cu părinții este întru-totul pozitiv.

„Problemele care se întâlnesc în general cu copiii... Să zicem că copilul nostru poate are o problemă și cineva a găsit o soluție care la el a funcționat și putem încerca. Mai multe idei să spunem că pot genera o soluție mult mai bună la o anumită problemă pe care o avem cu cei mici acasă. Cele mai multe sunt probabil generate după perioada on-line de dependența de televizor, pentru că mulți părinții au lăsat acolo o zi întreagă, și a fost foarte greu să-i dezobișnuiască și atunci găsim tot felul de soluții. Ce am observat, dacă vă aduceți aminte, foarte mulți dintre dvs care ați fost la grupa mea, ați spus că într-adevăr televizorul era o problemă. Soluția pe care am găsit-o eu atunci a fost să scoatem cablul de afară și «nu mai este semnal». Asta până s-au prins. Și cea mare se ducea și puneam [*cablul*] înapoi. Dar găseam activități și încercam să desfășurăm cât mai multe activități în aer liber.

Și în activitățile de educație parentală, mulți dintre noi ne-am dat seama, și eu, chiar dacă am fost educator parental, recitind cursurile, mi-am dat seama că este foarte important pentru mine ca părinte să pun în echilibru ce ofer copilului meu. Dacă sunt o persoană nervoasă, anxioasă, transmit copilului meu. Cum pot să fac eu astfel încât să mă echilibrez emoțional și să-i ofer o siguranță copilului, să nu fie traumatizat pentru că, ați văzut, mass-media a fost împânzită de știri cu morți și din astea. Pentru mine soluția a fost să nu mai aud despre asta, să nu mă mai uit la televizor. Nici să ascult la radio. Preferam să pun muzică și făceam activități cu copiii, l-am implicat și pe soț. Aveam sâmbăta. Din lucruri reciclabile a făcut soțul tanc, avion. Era un timp petrecut în familie, împreună. Fiecare avea câte ceva de făcut, fiecare venea cu câte o idee. Chiar dacă cel mare era destul de mare... Să știți că era un timp petrecut frumos. Noi stăm pe un deal. Mergeam în plimbări, dădeam copacii cu var, încercam să-i îndepărtez [*pe copii*] de tot ceea ce înseamnă știri. Nici noi nu ascultam, ca să nu se audă în casă, asta pentru că orice discuție și orice știre influențează negativ nu numai pe noi, cu atât mai mult pe cei mici. Mai ales când dau știrile de la ora 5 când... Și temeile au fost foarte bine gândite, foarte bine structurate. La noi a fost și doamna consilier școlar și chiar i-a plăcut foarte mult prezentarea pe care am primit-o de la HoltIS și pe baza căreia am discutat și doamna a spus că a fost o experiență plăcută pentru ea pentru că a putut participa de această dată în calitate de părinte. Nu aș schimba.” (*focus grup, Răducăneni*)

c) Alte aspecte evidențiate de către cadrele didactice

Remarcăm perspectiva propusă de un cadru didactic intervievat, cu privire la școala privită ca o comunitate în miniatură.

„Așa simțim noi că în viață unele lucruri nu sunt chiar întâmplătoare. Spre exemplu, acum câțiva ani când mă pregăteam pentru gradul I, am avut o discuție cu profesorul meu îndrumător și mi-a propus să fac o cercetare despre relația dintre familie, școală și comunitate. Am hotărât să mergem pe acest subiect și timp de 4 ani am aprofundat tema asta și am ajuns la concluzia că nu putem să facem școală fără să ne dăm mâna și să colaborăm cu cei din comunitate. Noi, la nivel de școală, suntem o comunitate, pentru că interacționăm, elevi, profesori, conducere, dar fiecare elev și chiar profesori vine cu bagajul lui din familie și, atunci, comunitatea noastră se extinde. Pentru ca lucrurile să funcționeze și mai bine în comunitatea asta mică numită școală. E benefic să ne deschidem porțile și să avem bune relații cu familiile copiilor, relații cu celelalte instituții ale comunității. Noi avem biserica aici aproape și de multe ori am avut proiecte comune cu biserica, sau am avut o colaborare cu primăria, cu muzeul sau cu alte instituții.” (*focus grup, Pârcovaci*)

Cadrele didactice scot în evidență rolul proiectelor anterioare care au dus la modernizarea școlii, precum și colaborarea bună cu autoritățile locale (în special primăria).

„Anul trecut, a fost proiect, dar și de-a lungul timpului; eu sunt cea mai veche din școală, (...) ... s-a făcut cu implicarea primăriei, a domnului primar.” (*focus grup, Deleni*)

Una din problemele cu care se confruntă școlile din mediul rural o constituie numărul relativ ridicat al cadrelor didactice care fac naveta. Există, în schimb, o anumită stabilitate în acest sens, ceea ce denotă un atașament al cadrelor didactice navetiste pentru școala în care își desfășoară activitatea.

„Da, au continuitate. Poate la un concediu pentru copil, vine altcineva, dar, în general, sunt cam aceeași, dacă este un profesor diriginte pentru copil el merge până în clasa a 8-a.” (*focus grup, Deleni*)

Din păcate, există o categorie de părinți care nu consideră educația ca fiind prioritară pentru copiii lor.

„Vă pot confirma și părinții. Eu sunt educatoarea copiilor care ar trebui să meargă în toamnă la clasa pregătitoare. Este un număr foarte mic de copii, așa este la noi anul acesta. Sunt 11 copii din care doar 2 au părinți care și-au exprimat dorința de a-i da la școala pregătitoare. Ceilalți vor să-i mai țină un an la grădiniță și

îmi pare rău să o spun, dar eu mi-am dat seama că acești copii au avut foarte mult de pierdut în perioada cât au stat acasă. [Părintele] merge la medicul de familie pentru un certificat medical, am copii care vorbesc mai greu, vorbesc mai târziu..., sunt niște probleme și chiar mamele mi-au spus... Eu am văzut rezultatul educației online. Eu le-am distribuit fișe pe facebook, prin classroom, am chemat părinți ca să le dau fișe... Unii au putut, alții nu, unii s-au implicat, alții nu, dar nu este ca atunci când ei sunt în clasă.” (focus grup, Maxut)

Drept urmare, proiecte de genul acesta sunt întotdeauna binevenite.

„Noi ne-am bucurat pentru acest proiect, că ne-a venit așa ca o mânășă, să corespundă necesităților școlii. Adică am găsit [utilitate] și pe partea asta de formare a părinților, pentru că de multe ori am simțit, eu ca învățătoare, că e benefic să schimbăm și atitudinea părinților în anumite situații și încercam să iau legătura cu părinții ca să rezolvăm diverse probleme care au apărut, iar în proiectul ăsta partenerii ne-au oferit sprijin în formarea mea și a kolegei mele. Am simțit că am primit și eu ajutor din afară, respectiv din comunitate și asociația HoltIS și fundația COTE, iar eu, la rândul meu, pot să intervin în relația mea cu părinții.” (focus grup, Pârcovaci)

Se remarcă și un aspect mult mai pragmatic care poate reprezenta cauza pentru care părinții și-au dat acordul de a se înscrie în proiect. Acesta este legat de beneficiile pe care le au copiii părinților, copii beneficiari ai programului „Școală după școală”.

„Adulții de la educație parentală sunt rude cu copiii înscriși la proiect. De aia vă spuneam înainte de a începe [interviul] că spunea Mardale că al lui [copilul] nu mai vrea să vină la proiect. Dar am avut discuții cu el și am ajuns la un rezultat.”; „Unii părinți nu vor. Când n-au să mai vină copiii [la proiect], nici părinții n-au să mai vină la curs.” (focus grup, Podu Iloaiei)

O anumită egalitate din punct de vedere al statutului socio-economic între familiile copiilor poate avea ca efect absența fenomenului bullyingului în școală. Atunci când există colaborare între școală și familii, rezultatele dezirabile se obțin cu ușurință. Este și cazul absenței fenomenului de bullying.

„Lucrăm la dirigenție în sensul ăsta, nu este cazul la noi fenomenul de bullying nu este în școală la noi, nu vreau acum să ridic în slăvi școala. Acasă avem noroc că părinții chiar lucrează la educație. Mai există situații în care un copil mai vorbește urât sau se mai ciondănesc de la nu știu ce, lucrurile sunt aplanate imediat, adică nu e un conflict de lungă durată, nu am avut niciodată fenomene de violență

fizică în școală... În școală, în momentul când profesorul de serviciu își face treaba, avem și camere video pe hol și asta e un lucru care ne ajută în sensul ăsta, sunt supravegheați pentru că școala e mică, noi mereu suntem între ei.” (*focus grup, Deleni*)

Aceeași egalitate din punct de vedere al statutului socio-economic între familiile copiilor poate avea ca efect și absența tensiunilor între părinți, cu efecte benefice asupra climatului școlar.

„Deci tot ce e făcut aici e din banii primăriei, părinții nu fac eforturi pentru contribuții la școală. Nu a fost cazul Am mai întâlnit că erau diferențe între părinți pentru că cereau mulți bani și unii nu făceau față și apăreau fricțiuni dintr-astea.” (*focus grup, Deleni*)

Copilul este privit în ipostaza de membru al unor grupuri diferite.

„Munca mea presupune relația cu copilul, dar copilul provine dintr-o familie și eu încerc să înțeleg copilul, de ce se comportă într-un fel, de ce se lovește sau de ce are succes, poate... În ambele situații trebuie să comunic cu părintele, dacă e bine ori nu. Și de asta zic că lucrurile nu sunt întâmplătoare, [*pentru*] că, cu ajutorul lui Dumnezeu, am finalizat cu gradul didactic, dar s-a întâmplat că a apărut și proiectul ăsta și mi-an zis că da, mi-ar plăcea să mă implic în proiectul ăsta, că ceva noțiuni, cunoștințe, aveam deja despre asta.” (*focus grup, Pârcovaci*)

Școala este percepută, în anumite situații, ca factor compensator pentru lipsa autorității părintești în familie.

„Băiețelul ăsta despre care vorbim este implicat și în activitățile remediale și observăm o foarte mare diferență și o motivație la el, mai ales de când a primit tabletă și participă la activități. Își dorește să recupereze lecțiile pe care le-a pierdut, are progrese de la o zi la alta și văd că e foarte interesat... Pe mine, ca învățător, mă bucură să văd... El tată n-are...” (*focus grup, Pârcovaci*)

4. Opiniile beneficiarilor programului « A doua șansă »

Un prim efect pozitiv al proiectului îl reprezintă înscrierea la școală a unor persoane mature, pentru prima dată în viața familiilor lor. Acestea pot avea rol de catalizator în familie pentru urmarea școlii de către ceilalți membri ai familiei, cu precădere de către copii.

„Am 4 nepoți... (...) Nu au terminat școala, că n-au făcut.”; „Am o fată care a făcut 4 clase.” (*focus grup, ADS, Răducăneni*)

Persoanele în vârstă participante la proiectul „A doua șansă” pot reprezenta o resursă importantă în vederea explicării importanței educației și evitarea abandonului școlar pentru nepoții din familiile lor.

„Am copii, sunt însurați, măritați pe la casele lor, am nepoți. (...) Da, aici la școală.” (*focus grup, ADS, Hârlău*)

Nu doar părinții, ci și bunicii pot reprezenta o resursă familială utilă pentru școlarizarea/prevenirea abandonului școlar în cadrul familiilor fără nivel de instrucție/cu nivel de instrucție foarte scăzut.

„Eu am și eu o fată mică, o nepoată și mai am încă una și încă 4 nepoți. (...) Da, sigur că da [*sunt singura la școală*], am 61 de ani. [*Am venit la școală*] ca să pot să îi ajut pe nepoții mei. Mă uit la dna învățătoare care muncește foarte mult pentru noi.” (*focus grup, ADS, Răducăneni*)

Proiectul „A doua șansă” se dovedește a fi un succes, chiar și dacă luăm în considerare doar un singur indicator, cel al vârstei celor înscriși. Este bine că nu s-a impus o limită superioară de vârstă pentru potențialii beneficiari. Acest aspect denotă un orizont de așteptare pentru o anumită categorie de grup țintă.

„Suntem mai în vârstă... 64 de ani, 67 ani.” (*focus grup, ADS, Hârlău*)

Remarcăm un tipar în relațiile de familie în familiile cu nivel redus de instrucție. Persoanele vârstnice recunosc nevoia de a învăța și transmit mesajul către generațiile mai tinere din familia proprie sau cea extinsă.

„Tot așa, singura elevă din familie, deocamdată.”; „Am 21 de nepoți și mai am acasă și mai mici...” (*focus grup, ADS, Răducăneni*)

Persoanele înscrise în proiect pot reprezenta o resursă familială utilă pentru școlarizarea/prevenirea abandonului școlar în cadrul familiilor fără nivel de instrucție/cu nivel de instrucție foarte scăzut.

„Știm să numărăm, știm să facem mâncare, știm să mâncăm. Acasă mai beam câte un pahar, dar când venim la școală, nu bem. Ca să înțelegem literele. (...) [Copiii] să învețe carte! Să meargă până la liceu, să ajungă mai departe. Să nu mai facă ce au făcut bătrânii noștri. Acuma să învață la școală, (...), să meargă la școală... (...) Să iasă un director, să iasă un profesor, să iasă ceva...” (focus grup, ADS, Hârlău)

Persoanele înscrise în proiect recunosc nevoia de a învăța și pot transmite mesajul către generațiile mai tinere din familia proprie sau cea extinsă. Acestea pot avea rol de catalizator în familie pentru urmarea școlii de către ceilalți membri ai familiei, cu precădere de către copii.

„Acum știm, e asta, asta! Acuma de când am intrat și noi în proiectul ăsta, e mai bine! (...) Știm să numărăm, știm să scriem. (...) Înainte 10 lei nu știam să numărăm. Acuma, dacă avem un sac de bani, îi punem pe masă și știm să-i numărăm. Știm, că am învățat carte.” (focus grup, ADS, Hârlău)

Proiectul este atractiv pentru categorii diferite de beneficiari, cu situații familiale diferite.

„Nu, nu sunt însurat. Dar am venit la școală. (...) Îi place să vină și el cu noi, a fost și în proiectul trecut...”; „N-am nici copiii și nici nepoți și aș vrea să merg mai departe la școală ca să îmi fie bine mie, ca să...” (focus grup, ADS, Răducăneni)

„Mai sunt care nu știu carte, ca mine, ar fi vrut să vină, dar au spus că nu-i proiectul cum ar fi vrut! Au venit să se înscrie și nu au mai venit! (...) Stănescu Mihai este soțul meu și vrea să intre și el la școală. Au fost probleme foarte mari și nu s-a mai dus la școală și acuma vrea să vină la școală. (...) Sunt! Să mai învețe și alții. Sunt și mai tineri care vor să vină, dar nu s-au încadrat pentru acest proiect. (...) ... are 27 de ani, anul trecut, nu a mai trecut clasa și acuma nu a mai primit-o la școală. Ea știe carte perfect și vrea să mai...”; „A fost la școală, și dacă s-a întâmplat cu soacră-mea, cu socru-meu, nu a mai venit la școală. (...) Am un nepot, are 13 ani, el a fost la școală. A rămas repetent o dată. Anul ăsta, nu anul trecut era la școala pregătitoare. La clasa pregătitoare. Și acuma nu l-a mai primit și a venit fata și s-a interesat și nu vrea să-l mai primească la școală. (...) Nu știu de ce. Are 13 ani, a rămas o dată repetent, anul trecut a fost la școală, nu a mai trecut clasa... Nu vrea să-l mai primească la școală. A umblat fata 2-3 săptămâni la rând și nu

vrea să-l mai primească la școală. Este dubios că nu primește copilul de 13 ani la școală.” (*focus grup, ADS, Hârlău*)

Cu toate acestea, problemele cu care se confruntă comunitatea în care se află și școala inclusă în proiect sunt multiple și de mult timp, nu sunt determinate doar de criza covid-19. Ele nu se rezumă doar la lipsa tehnicii necesare, ci avem în vedere și accesul dificil al elevilor la școală.

„Are 5-6 copii și toți merg la școală, (...) de unde să ia la toți telefoane? Și dacă nu au servicii, nu au... Nu are salariu, nimic.”; „Ar fi mai bun [*cu calculatorul*]. Peste tot s-au dat calculatoare, s-au dat tablete, numai aici la noi nu s-a dat nimic. La (...) s-a dat, pentru școală, pentru elevi: calculatoare, tablete, dar la noi nu! Așa am auzit.”; „Sunt sate la distanțe care au un kilometru sau două le-a băgat microbuz pentru copii iarna, când plouă. Era bun să fie un microbuz și pentru copiiiăștia mici, să-i ia și să-i aducă până la școală. Că nu avem toți mașini să le aducem la școală.” (*focus grup, ADS, Hârlău*)

Observăm o corelație între distanța școală-domiciliu și accesul la școală, respectiv calitatea actului educațional perceput de beneficiari.

„Am o întrebare. Fata mea are 4 clase. Stăteam în Trestiana, un sat mai departe, dar de acolo nu am avut cum să o aduc aici ca să învețe. E foarte departe școala de noi. Și nu erau nici becuri... (...) Nu, nu era [*nici microbuz*]. Ea vroia să vină, să învețe să scrie...”; „Eu am un copil care n-a învățat deloc! (...) Da, distanța. Nu s-a pus nimic [*microbuz*]...” (*focus grup, ADS, Răducăneni*)

Remarcăm un tipar al explicațiilor abandonului școlar timpuriu în familiile de origine ale beneficiarilor: sărăcie, muncă grea, preluarea unor îndatoriri familiale, căsătoria timpurie specifică tradiției rome.

„Mama, tata lucrau la colectiv. Pe mine mă lăseau acasă de făceam mâncare, aveam grijă de frații mei, că ei trebuiau să ia mâncare la grădiniță și la școală. Eu eram cea mai mare.”; „Mama mea se ducea la prășit, la, mă rog, ce era atunci...”; „Și eu am fost și eu la școală, dar am făcut 3 clase, 2 clase și jumătate, ca să fie mai corect. Știam eu ceva, dar nu caăștialalți copii din clasă. Pentru că eu aveam lipse multe, eu nu știam... Mama dacă se ducea să ne aducă de mâncare, era greu. Se muncea greu, acu' 40 și ceva de ani, vă închipuiți. Și de asta nu m-am dus la școală. Am avut profesori de la Bohotin, că eu sunt de la Bohotin, nu sunt de aicea, și de atunci nu m-am mai dus. Timpu' mi-o trecut, m-am măritat și eu...”; „Am plecat, mama a murit, frații mei s-au dus și ei fiecare care unde...”; „Eu, tot așa, pe timpuri

cum era, n-am avut condiții de școală, n-am avut caiete... (...) Am început [*clasa I*] și nu m-am mai dus, că nu mai aveau cu ce [*să mă țină*]. Nu aveau [*bani*] pentru caiete, pentru pixuri, pentru...”; „Eu am 64 de ani și nu erau bani, erau necăjiți părinții mei. (...) Am fost mulți la părinți, 8 copii. Mama trebuia să meargă să muncească, să ne spele... Și era greu, n-avea cine să aibă grija noastră, îmbrăcăminte, caiete...” (*focus grup, ADS, Răducăneni*)

Proiectul își dovedește atractivitatea și utilitatea. Poate fi utilizat ca model pentru diverse proiecte viitoare care să cuprindă un număr sporit de potențiali beneficiari.

„Da, că noi vrem... (...) Și avem prezență bună... (...) Și mai sunt oameni care vor să vină în proiectul ăsta. Avem 90% prezență...” (*focus grup, ADS, Răducăneni*)

Succesul proiectului se datorează în parte calității relației create între beneficiari și cadrele didactice.

„Noi am început proiectul ăsta cu dna învățătoare anul trecut și, oricum, eu nu știam, că anii în care am învățat, dacă mă puneți în fața dvs. să fac ceva. Deci, oricum, la anii mei eu fac. Dar un copil de ăsta ar prinde mai ușor. Doamna învățătoare începe să râdă cu noi, dar cu siguranță îi învață pe copii.” (*focus grup, ADS, Răducăneni*)

Există o cerere de extindere a vârstei grupei de beneficiari. Persoanele cu vârste de 20-23 de ani nu sunt eligibile.

„Dacă este băgat proiectul este bine. Am o fată care vrea și ea, dar nu poate intra. Are 22 de ani și nu poate intra.”; „Este un termen legat de vârsta minimă cu care poți intra în proiectul ăsta, este de 23 de ani. Să fiți atenți când apare vreo altă posibilitate, că acum îi puteți sfătui să aibă grijă și să prindă orice prilej de ăsta.” (*focus grup, ADS, Răducăneni*)

Școala nu a fost considerată o prioritate pentru părinții din diverse generații.

„Mă duceam la școală, dar pur și simplu mă chinuiam, nu-mi dădeam seama cum era cu literele, cu... (...) Da, e mai bine, că atunci când eram mic am zis că nu pot și am abandonat și am zis că să stau 2-3 ani, 4-10 ani, dar uitați că s-au adunat și am ajuns să vreau să mă înscriu din nou la școală, ca să pot struni... (...) Și acum am învățat și acum știu să citesc, știu să îmi scriu numele, știu să scriu și numele altora, știu să socotesc, să adun, să scad, na...”; „Am vrut să văd dacă la anii ăștia pot să învăț, ca să pot să mă duc undeva să mă angajez, să muncesc undeva.”; „Vă zic eu ce s-a întâmplat. Eu am rămas cel mai mic, mama mea a murit la naștere, eu

n-am apucat-o... Și am crescut cum am putut și ce era să fac? Eram slăbuț, îmi ziceau ca nu aveam să cresc, ceilalți au crescut și au plecat și am rămas eu cu tata. (...) Dacă nu înveți carte de prima dată. E mai greu așa...”; „Ei, în trecut, cum era perioada cu ani în urmă, n-am învățat nici o carte, n-a avut cine să mă dea la școală. (...) Deloc, n-am fost nici măcar o zi. Părinții mei erau necăjiți, umblau la muncă cu ziua...” (focus grup, ADS, Răducăneni)

Percepția asupra valorii educației diferă în funcție de valorile familiale/etnice și de perioada la care ne raportăm.

„Și la un copil de 7 ani sau 6 ani să-l aduci în fiecare zi, iarna, pe ploaie... (...) Părinții noștri nu mai aveau timp să ne dea și la școală.”; „Noi am început școala și după aia, un timp, ne-am oprit. (...) Umblam cu cortul și cu cazanele. Mergeam cu părinții. Nu era timp să venim noi la școală. [Părinții] nu aveau [școală]. Noi făceam patru clase primare, ne lua părinții cu cortul.”; „Fetițele mergeau până la 10-12 ani la școală, că le măritau, și le era rușine și nu se mai duceau la școală. Le mărita, la 10 ani, la 12 ani. Nu mai mergeau la școală, [ca să] se logodească.” (focus grup, ADS, Hârlău)

Observăm disfuncționalități în organizarea sistemului de învățământ și în implicarea autorităților pentru pregătirea școlară în perioada comunistă. Stereotipurile privind calitatea învățământului în acea perioadă pot fi analizate și contrazise, pe baza opiniilor generațiilor vârstnice.

„Nu, nu era... Aici nu era chiar așa [să te trimită forțat la școală]... dacă nu voiai să-i trimiți, nu-i trimiteai.”; „Dacă nu trimiteai copiii la școală, îi luai la treabă. Mie îmi pare rău că nu am învățat carte. Că dacă mă duc să mă angajez undeva, dacă n-ai carte, dacă nu știu nicio clasă, nu știu nimic, nu se poate angaja. Așa că și eu am ajuns tot cu ziua să lucrez, cum făceau și părinții mei.” (focus grup, ADS, Răducăneni)

Remarcăm motivația principală declarată pentru care s-au înscris respondenții la aceste cursuri.

„Păi, ei... Din cauza lor, acum și eu... Măcar să învăț și eu, să pricep și eu... Te duci undeva, măcar să scrii numele tău, să citești. Așa am mai învățat, de când am venit anul trecut la școală am mai învățat. Țasta-i scopul, că dacă te duci undeva trebuie să știi să scrii și să citești. Să învățăm să scriem, asta e... ca să te duci să te angajezi, că nu te angajează nimeni fără nicio clasă, nimeni...”; „Așa ne bucurăm și noi și eu mă bucur că mai învăț și eu să scriu, să vin și eu la școala asta cu șansa a

doua... Să mă duc și eu la angajare când se termină proiectul ăsta. Când se termină, asta e! Dar după aia mai mă uit și eu pe o carte, mai citesc, mai scriu și eu. Acum mă uit la cărțile astea de clasa I, nu la alea de clasa a 2-a, a 3-a... și poate cu timpul am să scriu și eu legat, nu pe litere ca acum...” (*focus grup, ADS, Răducăneni*)

Ea este similară cu ce am remarcat și în alte școli înscrise în proiect.

„Era mai bine [*atunci*]! Se mânca mai bine. (...) [*Dar*] ne trebuie școală. E bun să ai școală. Să știm și noi când mergem în alt oraș, în altă țară și scrie ce țară-i aicea? Anglia, Germania.” (*focus grup, ADS, Hârlău*)

Aspectul financiar a jucat un rol determinant în înscrierea în proiect. Unii beneficiari evaluează importanța proiectului prin raportare la beneficiile materiale primite.

„Ne place toate orele, dar nu suntem mulțumiți de bani, că primim numai opt milioane, atâția luni că noi cheltuim mai mult, și venim iarna și venim pe frig, noi suntem oameni, nu suntem copii! Acasă, noi mamele trebuie să, copiii când vin de la școală trebuie să aibă mâncare, trebuie să facem mâncare, să facem curat, să facem tot! N-avem (...) că trebuie să venim și noi la școală, trebuie să facem repede... (...) Dar noi nu suntem mulțumiți de bani! În anii ceilalți s-au dat câte 30-40 de milioane și acum câte milioane? (...) S-au dat [*atunci*] câte 3000 de lei.”; „... să ne deie [*și bani*] proiectul ăsta. Nouă ne pare bine că învățăm și carte, dar să ne deie și nouă bani. Și de carte ne pare bine, dar cum e proiectul ăsta care se dă banii ăștia, ar trebui să ne deie și nouă mai mult.” (*focus grup, ADS, Hârlău*)

Nivelul de instrucție poate fi corelat pozitiv cu un parenting de calitate în familiile beneficiarilor.

„Avem nepoți acasă, eu am 5 nepoți, și dacă îi lasă mama lor acasă, eu încerc să-i ajut. M-a învățat aici dna învățătoare, și dacă mama lor pleacă de acasă și nepoții au de rezolvat ceva, eu mă uitam înainte în caiet, dar degeaba, că nu pricepeam nimic. Acum mă uit și eu în caiet să văd ce-i dă, pot să stau cu copiii. Mama se duce și ea la ședință, unde se duce, iar acum sunt responsabilă să am grijă de ei. (...) Sigur că da. De anul trecut încoace... nu zic că, vai, sunt profesoară... (...) Eu acum pot să-i controlez. Ce scriu ei acolo în caiet, eu mă uit. Face pe «a», face pe «n», face pe «r», acum cunosc. Atunci când eu am învățat, am uitat de atunci, dar acum de la proiectul ăsta care este, eu știu toate literele. Dacă vreți să mă ascultați!” (*focus grup, ADS, Răducăneni*)

Observăm un raport de corelație între atractivitatea cursurilor și motivația participanților de a veni la cursuri.

„E bine că am învățat să scriem... [*Ne place*] că scriem, socotim, că și la matematică am făcut...”; „Nu, o dată ce mi-a plăcut să vin, deplasarea nu mai e o problemă.” (*focus grup, ADS, Răducăneni*)

Modalitățile de comunicare între cursanți și cadrele didactice sunt esențiale pentru succesul acestui proiect. Rezultatele proiectului depind și de strategia de comunicare cu beneficiarii dezvoltată de către cadrele didactice.

„[*Ținem legătura*] Când este nevoie de așa ceva pentru copii ne mai (...), ne mai spune, nu mai (...) părinții. Ne mai cheamă și la școală. (...) Pe telefon. Are numerele noastre și ne sună. (...) Când e ceva pentru copii și trebuie anunțați. Ne mai cheamă la școală...” (*focus grup, ADS, Hârlău*)

Prezența și rezultatele școlare ale cursanților sunt condiționate de flexibilitatea și disponibilitatea de negociere a cadrelor didactice.

„[*Învățătoare*] Timpul lor nu le permite și noi facem orar în funcție de cum pot ei, după cum le convine lor. Și am hotărât că dupăamiaza e bine... Altminteri, nici sală n-am avea, decât spre seară. (...) Totdeauna am făcut după cum au vrut ei. Stabilim de la o zi pe alta.” (*focus grup, ADS, Răducăneni*)

Relația de încredere construită între cursanți și cadrele didactice este esențială pentru dinamica acestui proiect. Rezultatele proiectului depind și de calitățile/abilitățile cadrelor didactice.

„[*Învățătoare*] La bibliotecă am rugat să ne dea cărți. (...) Pentru că noi trebuie să trimitem lucrările lor corectate la inspectorat și nu putem să le trimitem pe foi rupte din caiet. (...) Da, un soi de evaluare, ca să vadă la inspectorat cât am muncit cu ei. Facem și fișe de lucru și treburi de astea. (...) Da. Le-au mai și pierdut [*materialele*], tot termină pixurile și le cumpărăm și le ținem noi ca să nu le piardă, ei știu asta... E plăcerea mea, pentru că îi văd că ei vor, vin oboșiți de la muncă unde lucrează de nu mai pot... (...) De asta lucrăm noaptea, învățăm noaptea. Cât pot ei, să fim sinceri. Atât cât mai pot ei, de oboșiți ce sunt. Și e în funcție de zi. Astăzi stăm așa, mai venim în cursul săptămânii mai pe seară, altfel nu avem cum. (...) Ei sunt dornici, dar noi știm că le e greu. Nici timpul lor nu le permite prea mult, nici al nostru ca program... (...) Ei muncesc ziua, ei trebuie să meargă în campania agricolă.” (*focus grup, ADS, Răducăneni*)

Este evident faptul că relația de încredere construită între cursanți și cadrele didactice este esențială pentru succesul acestui proiect. Rezultatele proiectului depind și de strategia de comunicare cu beneficiarii dezvoltată individual de către cadrele didactice.

„Doamna ne sună pe fiecare în parte și ne adună. Și stabilim ora, da.” (*focus grup, ADS, Răducăneni*)

Se impune, pe alocuri, reexaminarea strategiilor de comunicare între școală și familii și elaborarea unor noi strategii, mai eficiente. Un posibil grup țintă de studiu poate fi reprezentat de elevii școlilor.

„Vin la școală doar când sunt anunțați, când trebuie să vină la școală. Acum, o perioadă nu i-am mai lăsat să vină pentru că cu gripa asta nu au venit o săptămână-două, și la unii am oprit, pe alții i-am mai lăsat. (...) Vine câteva zile și le dă vacanță!”; „Am și eu nepoți care se pregătesc dimineață să meargă la școală. După aceea îi spune alții care sunt cu dânșii (colegi?): «Nu mai mergem, venim înapoi. Nu mai mergem azi!»”; „[Profesoara] transmite prin copii!: «De mâine nu mai veniți!» Nu-s nici învățătorii, directorul, de vină!” (*focus grup, ADS, Hârlău*)

Beneficiarii scot în evidență aspectele pozitive percepute din acest proiect. Pentru relevarea aspectelor negative/îmbunătățibile, se impune detectarea unui alt profil de respondenți (posibil cadrele didactice).

„Da, mie mi-ar place în continuare să învăț. Rău a fost că s-a oprit. Una e când stai acasă și alta e când vii la școală. Uite la nevastă-mea, nu știa deloc, nici o literă, de loc, și acum știe să își scrie numele, deci a învățat... (...) Pentru că a fost. Dar de acum încolo, dna o să fie cu noi, când venim. Venim vinerea, sâmbăta, duminica, joia, când ne anunță dna, ea ne anunță și încet-încet ajungem la normal, că dacă a fost cu întreruperea asta... nu-i de vină nimenea.” (*focus grup, ADS, Răducăneni*)

Se remarcă o atitudine rezervată spre negativă în ceea ce privește procesul educativ realizat online prin intermediul telefonului mobil. Lipsa dotărilor de bază (tabletă, computer) influențează decisiv calitatea procesului educativ, din punctul de vedere al părinților/bunicilor elevilor din școala inclusă în proiect. Rezultatele vin să confirme ipoteza că instituțiile statului nu au luat în serios necesitatea dotării elevilor cu tehnica necesară învățământului la distanță.

„Au promis că le dă calculatoare... și nu le-a mai dat nimica. Dacă am nepoți și trebuie să intre pe telefon, nu mai intră nimica, nu intră...”; „Din partea școlii s-a spus că se aduc tablete, a zis că le dă calculatoare într-un timp, pe urmă s-a oprit, nu s-a mai auzit nimic și nu le-a mai dat nimic.”; „Ai mei nu are telefoane și nu știe să învață ei pe telefon. Nu știe, e greu. Nici nu au telefoane de astea, să învață de pe

dânșii copiii. N-au, de unde să aibă ei telefoane ca să poată să învețe de pe ele. Nu au!” (*focus grup, ADS, Hârlău*)

În plus, se remarcă faptul că un telefon mobil/copil reprezintă necesarul minim pentru a putea păstra legătura cu școala.

„La noi nu sunt toți [*au telefoane*]. Domnu’? Dar noi toți ăștia care suntem, tot cu telefoane am lucrat?” (*focus grup, ADS, Hârlău*)

Aspectul financiar a jucat un rol determinant în înscrierea în proiect.

„Avem nevoie și de banii ăștia. Dacă tot s-a auzit, dlor, că se dau banii ăștia, am întrebat și noi. Acuma, ni-i mai dă sau nu ni-i mai dă? Am întrebat pe dna și ne-a zis că nu știe, că ea crede că nu ni-i mai dă. Ca să vadă dna dacă noi mai venim. Și noi, totuși, am venit. (...) Pentru bani! Și apoi să mai și învățăm.” (*focus grup, ADS, Răducăneni*)

Principalele rezultate ale proiectului pot fi considerate a fi schimbarea percepției beneficiarilor privind importanța școlii și transmiterea acestui mesaj în familiile și grupurile din care fac parte.

„Deci mergi acasă și înveți și bagi ceva la cap, o să iei bani, nu să vii să ceri. (...) Dacă eu mă duc cu ea la sapă și ea sapă și eu nu săp, dvs. cui dați banii? Așa-i legea.”; „[*Școala*] e cea mai bună! E cea mai importantă! În viața unui om trebuie să știe carte. E pe primul loc. Dacă n-ai școală poți să zici că ești un nimic. Ești a nimănu.”; „Da, da. Atâta timp cât ai o școală, o facultate, știi să scrii, știi să citești, câștigi un ban, mulți, puțini... Ești alt om. Ai carte, știi să citești, știi să scrii, poți fi angajat oriunde, câștigi un ban...”; „Eu sunt mai bătrână, dar cei care sunt mai tineri au nevoie de școală, poate se angajează undeva... Și o femeie de servicii are halate, are alte obiecte care sunt trecute pe inventar. Și dacă nu știi să citești, ce faci acolo? Păi, cum să te angajez? Îți dau dero, îți dau... pe inventar, trebuie să știi ceva carte.” (*focus grup, ADS, Răducăneni*)

Observăm o încredere ridicată a beneficiarilor în actualul sistem de învățământ, comparativ cu sistemul din deceniile trecute. Această încredere este utilă în transmiterea mesajului către membrii de familie privind necesitatea continuării studiilor și evitarea abandonului școlar la noile generații.

„Eu, de exemplu, am învățat 4 clase. Și de la 4 clase, n-am mai învățat. Așa erau regulile pe atunci. Știu să scriu, știu să citesc, dar nu bine. Se poate continua de la 4 clase în sus și am venit să învăț. Acum e mai ușor. E mai ușor acum, că atunci era greu... Pe vremuri nu era așa. Și copiii... poate se deschide proiect și

pentru ei. Poate se deschide și pentru nepoții noștri un proiect, să învețe și ei... Să vină să stea două-trei luni și, când vede ce a învățat, zice și el... (...) ... cât de importantă e școala! În timp își dă seama. Uite, eu acum știu să citesc, să scriu. Eu pot acum să mă duc undeva să lucrez.” (*focus grup, ADS, Răducăneni*)

Proiectul a devenit cunoscut în comunitate. Beneficiarii actuali pot constitui un grup-resursă pentru o potențială campanie de informare asupra viitoarelor proiecte similare ce vor fi derulate în comunitate.

„[La proiect] e foarte bine! (...) Am spus [și la alții] că-i bine! (...) Mai venim! (...) Sunt care vor să vină. Sunt mulți care vor să vină.” (*focus grup, ADS, Hârlău*)

5. Opiniile cadrelor didactice din programul “Școală după școală”

În preajma redeschiderii școlilor după o perioadă de întrerupere a cursurilor generate de pandemie a apărut entuziasmul și optimismul cadrelor didactice.

“Chiar dacă a venit noul context pandemic care inițial ne-a pus probleme asupra modului în care desfășurăm activitățile în cadrul programului „Școală după școală”, ne-am reorganizat. Majoritatea școlilor au mers pe pachete educaționale; la noi cursurile s-au desfășurat pe platformă, on-line. Toți copiii au avut conexiune. În celelalte locații toți copiii au primit pachete educaționale și am reușit să funcționăm și cu distribuirea mesei calde care era cuprinsă în program. A funcționat bine, zicem noi pentru această activitate și de pe data de 8 [februarie] suntem iar față în față și vedem ce surprize ne mai rezervă situația actuală.” (*focus grup, cadre didactice, SDS*)

Cadrele didactice consideră că au avut de învățat în ultimul an și ar putea replica această experiență deosebită și pentru activitățile viitoare. În măsura în care această experiență a avut efecte bune, ele au fost menționate.

„Aș dori să intervin eu. Am vorbit cu domnul inspector și i-am spus că toți copiii vor intra on-line la proiect, dar au intervenit câteva schimbări. Copiii au primit tablete de la școală și nu toți au beneficiat de conexiune. De aceea nu au putut intra toți on-line. Cu o parte am lucrat on-line și cu o parte pe fișe de lucru. [Părinții] Au stat în permanență lângă copilași și m-au ajutat foarte mult cu acest lucru. De luni intrăm în normal, sperăm noi, copiii trebuie să interacționeze, trebuie să socializeze, trebuie să se joace împreună, chiar dacă se impune distanțare, și cred

că rolul școlii este nu numai de a acumula un bagaj de cunoștințe ci și de a-i pregăti pe copii pentru viață. Acest lucru îl facem și la proiect, nu numai cu copiii de la clasă. Ca o concluzie a acestui an pandemic, noi am lucrat în proiect prin pachete educaționale și am avut ajutor în distribuirea și strângerea pachetelor educaționale. Cred că asta a fost cea mai bună soluție pentru noi în acest an pandemic. Însă de luni sperăm să ne reîntoarcem față în față cu copiii, astfel știm exact care sunt lipsurile în acest an și putem noi ca „Școală după școală” să îi ajutăm pe copii.”
(*focus grup, cadre didactice, SDS*)

Este recunoscut aportul celor din familie pentru reușita acestui demers. Relația școală-familie pare să fie una solidară și eficientă în condițiile date.

„Am lucrat pe pachete educaționale, activitățile au decurs destul de bine, părinții s-au mobilizat, au fost ridicate atât pachetele educaționale cât și masa copiilor, am primit înapoi feed-back, am fost mulțumite de cum au decurs lucrurile, însă consider că aceste pachete educaționale, sau la aceste pachete educaționale copiii au avut așa poate mai mult ajutor din partea celor de acasă.”; „Și la noi activitatea s-a desfășurat prin pachete educaționale. Au reacționat bine și copiii și părinții. Chiar uneori când veneau la școală să ridice pachetele mai venea și câte un copilăș cu părintele. Toți spuneau că abia așteaptă să înceapă școala direct. Din această perioadă de pandemie am învățat un lucru esențial, cum au spus și colegii: «Comunicarea este esențială!» Am văzut în perioada anterioară cum copiii veneau chiar cu nerăbdare la activități pentru că acolo puteam să cântăm împreună un cântecel, să vizionăm un filmuleț, să ne jucăm afară cu mingile, cu corzile, cu cercurile. Era altfel. Nu au fost probleme deosebite, așteptăm să începem activitatea în direct.” (*focus grup, cadre didactice, SDS*)

Au fost și cazuri particulare, dar rezolvate, în mare măsură, prin aceleași metode și, în plus, este adusă în discuție colaborarea cu autoritățile locale, îndeosebi primăria.

„La noi este o situație mai aparte, grupele noastre sunt formate din copii de la Răducăneni dar și din satele componente. Pentru mine personal activitatea aceasta on-line, cu pachete educaționale a însemnat în fiecare zi de luni o plimbare de 5 km în satul Roșu unde duceam mâncarea și pachetele și le luam pe celelalte. Pentru mine, pentru noi, depindem de o mașină de la Primărie, să sperăm că dl primar va fi de acord în continuare să aducă copiii de la Roșu și de la Trestiana la Răducăneni. Însă cu toate aceste „plimbări” copiii mă așteptau cu bucurie, aveam un punct de întâlnire, nu la școală pentru că școala e în construcție, e într-o clădire improprie,

sunt alte probleme și aveam un punct de întâlnire la magazin în sat, să și poată intra mașina până acolo. Drumul este doar pietruit, dar cu toate aceste lucruri, copiii au participat, au venit, și au lucrat pe acele pachete educaționale și au fost încântați de activitate.” (*focus grup, cadre didactice, SDS*)

Activitatea în online a avut neajunsurile sale, în ciuda eforturilor deosebite depuse de cadrele didactice. Beneficiarii programului „Școală după școală” au așteptat cu nerăbdare revenirea la școală în formatul tradițional cu prezență fizică.

„La noi activitatea s-a desfășurat pe pachete educaționale, a fost o perioadă grea, o perioadă cu multe noutăți, cu multe încercări. Avem copii care locuiesc la 4-5 km de școală, au venit pe parcurs atât copiii cât și părinții. Lucrul pe care l-am putut remarca de fiecare dată a fost dorința de a veni la școală, și mai mult decât atât, faptul că acasă nu au un ajutor, nu au un îndrumător care să-i ajute, i-a făcut să ardă de nerăbdare să vină la școală. Țin minte că în ultima întâlnire pe care am avut-o acum în ianuarie, cred că deja apăruseră acele zvonuri că revenim la școală, cred că toți m-au întrebat: «Am auzit că venim! Am auzit că venim și că ne întâlnim la școală!» Un copil chiar mi-a spus că: «Mai avem 14 zile până să venim la școală!» Un lucru foarte important aș spune eu. Chiar dacă a fost o perioadă grea, o perioadă cu multe lipsuri, o perioadă cu multe pierderi, pot spune că această pandemie le-a deschis sufletul copiilor și i-a apropiat mai mult față de mediul școlar, față de școală, față de cadrul lor [*didactic*]. Nu sunt niciunul dintre cei 18 nu este elev în clasa mea, dar i-am simțit foarte aproape, i-am simțit pe toți foarte aproape de școală, cu dorința de a reveni la școală.” (*focus grup, cadre didactice, SDS*)

Se impune o analiză a ceea ce au realizat cadrele didactice din ceea ce și-au propus, ce nu au putut să realizeze din motive obiective și ce urmează să facă în perioada care a mai rămas din proiect. Încercând să facă o evaluare, ele ne-au spus că:

„Scopul proiectului este reducerea abandonului școlar și a repetenției. Noi am primit în proiect copilași care erau în pragul repetenției și care veneau mai rar pe la școală. Să știți că proiectul a contribuit la scăderea absențelor. Copilașii au venit la școală atât pentru ajutorul pe care noi li-l dădeam, cât și pentru acea masă caldă. Să știți că sunt copii foarte necăjiți, și s-au apropiat de sufletul nostru. Să știți că ei împrumută chiar și din gesturile noastre și se «agață» de noi. Aveam o fetiță care știam că este necăjită acasă și când a venit primele zile la proiect a zis: «Este atât de frumos aici și ne dă și mâncare că nici nu m-aș mai duce acasă!» Foarte mulți au

UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale
2014-2020

apreciat ceea ce face școala, ce face comunitatea, ce face Inspectoratul pentru ei. Noi am încercat, atât cât am putut să-i ridicăm și să crească un pic rezultatele școlare. Am reușit mai mult sau mai puțin. Sunt copii care au un nivel de inteligență foarte scăzut și să știți că am muncit cu ei și am fost foarte necăjită când am văzut că nu am realizat atât cât ne-am propus.” (*focus grup, cadre didactice, SDS*)

Cadrele didactice și-au propus obiective atât în ceea ce privește achizițiile cognitive ale copiilor, pentru școală, dar în același timp și-au propus și să-i aducă la școală, să-i țină în conexiune cu școala. În acest sens, principalul câștig este acela că au reușit să-i țină aproape de școală și să-i aducă la școală, urmând ca, după întoarcerea lor la școală, să analizeze și cât au reușit să acumuleze în domeniul cognitiv.

„Ne-am propus... Și la noi au fost copii care absentau, care poate erau mai, nu știu dacă dezinteresați, poate... dar în cadrul activităților au fost foarte implicați, au participat cu plăcere, ne-au spus de foarte multe ori că ar vrea ca proiectul să se desfășoare și în celelalte zile. «De ce numai luni, marți și miercuri?» O altă dorință a lor, chiar îmi spunea o colegă înainte că își doreau, să știți că de foarte multe ori după pachetele educaționale veneau copiii ca să se întâlnească cu noi. Ne zâmbeau...Cel puțin o fetiță venea în fiecare luni să ne îmbrățișeze. În fiecare luni ea era la școală și cu distanță, nu aveam când să-i spun că nu-i voie. Mă trezeam îmbrățișată de Teodora. Cred că ceea ce ne-am propus s-a realizat. Faptul că ei vin cu drag, faptul că ei își doresc, ei sunt comunicativi și dezinvolti, asta este un plus. Pe partea cognitivă, s-au făcut progrese... E loc și de mai bine... Sperăm să fie și mai bine. Dar noi cunoaștem progrese. De la intrarea în proiect până la momentul actual cunoaștem progrese atât pe plan emoțional cât și pe plan cognitiv.”; „Am preferat ca de multe ori să nu-i aglomerăm cu lucruri de învățat, [*ci*] să facem activități recreative pentru ca ei să-și dorească. Nu-i ușor, cel puțin în perioada din toamnă, cât au stat cu măscuță la guriță de dimineață până la ora 3, nu este ușor, sunt micuți. Am preferat să avem activități cât mai... Dar atunci în toamnă a fost puținel.” (*focus grup, cadre didactice, SDS*)

Primul obiectiv urmărit de profesorii din grupul nostru țintă a fost să-i aducă la școală pe copii, ca ei să fie aproape de școală. În acest sens, unii dintre ei au apelat la strategii proprii.

„Vreau să vă mai împărtășesc o experiență. Eu la Hârlău în grupa mea am copii din nouă sau zece clase de a III-a, a IV-a, și întâmpinam mari greutăți în

realizarea temelor. La începutul semestrului I am avut ajutor din partea unei clase de a VII-a. Au venit câțiva copii care-i ajutau pe ceilalți și a fost o experiență deosebită. Ei se simțeau foarte bine împreună, lucrau foarte frumos, parcă erau ajutați de frații lor mai mari. Le-a plăcut foarte mult lucrul acesta. M-am întâlnit cu unii părinți și mă întrebau: «Dar nu poate să vină și copilul meu?» Mai voiau să fie cuprinși în proiect și alții!» (*focus grup, cadre didactice, SDS*)

Programul „Școală după școală” a avut efecte benefice. Ele sunt descrise de către cadrele didactice în maniere diferite.

„La noi, în grupa de 18 copii sunt copii de etnie romă. Provin din familii dezorganizate, cu probleme. Să spunem că principalul plus al proiectului e că au venit cu drag după ore, pentru că marea majoritate au avut programul dimineață, iar după-amiază veneau cu drag la proiect. Sigur, o parte dintre ei pentru masa caldă, pentru că situația de acasă era una grea, veneau pentru masă, dar și pentru activitățile de la școală pentru că erau dornici (...) de fișe, dar voiau să iasă la tablă. De ex, la noi la școală, în cadrul proiectului, dorința de a ieși la tablă pentru că ei vin din colective mari, unde câteodată nu reușeau, sau doamna, că nu sunt de la mine de la clasă, sunt copii din clasele a III-a și a IV-a. Sigur că câteodată doamna, având și colectivele mari de copii nu reușea să-i scoată la tablă. Rar ieșeau la tablă și voiau să iasă la tablă, să scrie la tablă, să facă lucruri care poate câteodată nu reușeau să le facă în clasă. Și zic eu că este un plus pentru ei. Și activitățile recreative, pentru că le realizau cu drag, nu neapărat doar fișe și acele teme, câteodată grele pentru ei, în colaborare cu învățătorii reușeau să le dea teme la nivelul lor. Și zic eu că este un plus acest proiect.”; „Aș dori să spun și eu câteva cuvinte, de la Deleni. Vreau să spun că pentru copii a fost un plus și pe perioada cât am fost la școală, exact cum spunea colega, le plăcea să iasă la tablă, le plăcea să folosească tabla interactivă. Erau fascinați! O utilizam și la clasă dar erau copii de la alte clase unde nu au în clasă asemenea tablă interactivă. Și erau fascinați. La fel, pe tabla respectivă rezolvam temele pentru că să recunoaștem, este un plus pentru copii și pentru familii rezolvarea temelor. Mai ales la clasa a III-a și a IV-a este destul de dificil pentru părinți să-și ajute copiii și mai ales dacă copiii pe care-i avem în grupurile țintă sunt copii care au dificultăți de învățare și a fost un plus pentru ei. Iarăși de exemplu foarte doritori să participe la aceste activități au fost și la activitățile on-line. Întrebau: «Doamna, dar intrăm?» De la 12 la 3 era prea mult să stăm și intram de la 12,30 la 14,30 și spuneau: «Doamna, dar mai stăm!

Doamna, dar aici nu am înțeles, cum rezolv?» Și deschideam board-ul și le deschideam la fiecare câte o pagină și am zis: «Hai, tu începi aici și rezolvi și după aia vedem ce ai făcut bun, ce trebuie, tratat!» Erau fascinați, chiar dacă unora le venea greu pentru că lucrau de pe telefon, dar au fost copii care au beneficiat de tablete de la școală și s-au descurcat. Și on-line-ul ăsta ne-a dezvoltat alte competențe pe care poate acum un an de zile nu ne-am fi gândit că o să le dezvoltăm și să le perfecționăm și pentru copii, a fost și pentru copii pentru că poate ei utilizau aceste gadget-uri dar poate pentru jocuri, nu în scop educativ. Câți dintre ei accesau un filmuleț educativ? Așa când noi postam pe classroom, pe platformă, aveau acolo pentru timpul petrecut asincron și deschideau filmulețul, fișa puteau să o rezolve direct acolo. La fel accesau și cursurile doamnelor logoped și doamnei de consiliere. La fel, aveau filmulețele, acolo și ziceau: «Doamna, am văzut acolo filmulețul cutare, am văzut!» Chiar și dacă a fost așa, în starea asta de alertă, cum a fost cu on-line, și la «Școală după școală» a fost un plus, a fost un beneficiu pentru copii. Nu numai ceea ce s-a petrecut când eram la școală... Dacă la început eram sceptică, măi cum o să fie «Școală după școală» în on-line? Deja copiii stăteau dimineață, dar să știți că ei petreceau timp în fața gadget-urilor chiar dacă nu eram noi la «Școală după școală» în on-line. Faptul că petreceam eficient timpul ăsta, a fost un plus pentru ei și pentru părinți. Să știți că părinții când intram la «Școală după școală» veneau: «Doamna, dar ce bine că intrați!» Joia și vinerea nu intram pentru că așa este programul. «Doamna, mai stau și eu un pic, că temele astea nu mai știu cum să le fac!» Erau comici, erau și amuzanți. Să reflectă? Că părintele este foarte bucuros că copilul lui poate fi ajutat. Să știți, elevii care sunt în grupurile-țintă, ca și plus, au promovat; dacă erau copii cu risc de abandon, cu risc de repetenție, situația lor s-a ameliorat. Chiar și colegii care au copii la noi în grupe spuneau că dacă s-ar putea extinde pentru un număr mai mare de copii sau pentru o perioadă mai lungă.” (*focus grup, cadre didactice, SDS*)

În ciuda aspectelor pozitive reliefate de către respondenți, au existat și dificultăți privitoare, mai cu seamă, la conexiunile de internet. S-a pomenit faptul că toți copiii aveau tablete, dar a fost dificil cu conexiunea la Internet.

„Am să vă spun eu pentru că eu am avut dificultățile respective. Înainte de a începe proiectul, după vacanța de iarnă, eu am sunat învățătorii și mi-au spus că toți [copiii] au dispozitiv, au posibilitate de a intra on-line. M-am trezit că din cei 18 au intrat 9 sau 10. Atunci am început să fac cercetări. Am sunat și mi s-a spus

„Doamna, am câțiva romi care stau într-o parte, noi îi spunem «pe deal» și acolo nu au conexiune la Vodafone” pentru că tabletele care s-au adus la școală și s-au distribuit sunt pe Vodafone. Am doi care stau la pădure. Ei au telefoane mobile, dar la fel, nu au conexiune la Internet. Aceștia nu au avut conexiune. La fel la mine la clasă, doi copilași care nu intrau în on-line, i-am propus pentru a primi tabletă de la școală și nu s-au putut conecta nici la orele mele, din aceeași cauză, conexiunea Vodafone nu a mers peste tot în localitate. Am ținut legătura telefonic cu părinții copilașilor respectivi.”; „La noi în localitate există o problemă veche cu semnalul. Mai bine de jumătate de sat nu are semnal. Abia săptămâna trecută s-a dat drumul unei antene Orange. A cum rămâne de văzut dacă semnalul Vodafone, eu personal am Vodafone în casă și pe telefonul meu, cu internetul sunt câteva probleme, spun de când s-a deschis această antenă. Sper că se vor remedia problemele. Au fost, cred că jumătate dintre ei care stau în partea spre pădure, acolo nu există semnal. Nu exista. Acuma știu că au doar Orange. Nu știu în ce măsură pe această tabletă primită de la școală vor avea conexiune.”; „Mereu sunt probleme de conexiune. Semnalul este slab și când e vremea ploioasă, bate vântul, mereu au fost probleme și atunci și copiii profită de acest lucru și spun că au semnalul slab și nu intră. Noi trebuie să-i credem când spun așa ceva, să fim realiști. Mereu sunt probleme.”; „Au fost zile și când platforma era supraglomerată, când am încheiat situațiile la fel, probabil toată lumea era pe platformă, se bloca platforma, o lăsam, ieșeam. Astea sunt minusurile din activitatea on-line. Dar noi am insistat și am spus mereu: «Dacă îți pică semnalul, ieși din oră, intri iar!» Acestea sunt condițiile! Dar mulți profită și spun că nu au semnal bun sau li s-a defectat dispozitivul și nu mai au pe ce intra.”
(focus grup, cadre didactice, SDS)

Contextul pandemic a dus și către o apropiere a părinților cu copiii lor, precum și a familiilor cu școala.

„Vreau să vă spun că au fost permanent lângă copii și cred că a creat o ușoară neplăcere pentru că au și ei treburi casnice, unii au serviciu, și atunci chemau bunicii, chemau vecinii pentru că trebuia să fie un însoțitor. Copiii citesc, scriu, la școală eu îi supraveghez, îi pun să scrie o literă și mă duc să verific la toți, să văd dacă este corect. Acasă eu nu puteam să fac această verificare și de aceea aveam nevoie de un adult. Îmi spuneau tot timpul: «Când începe școala?» și le spuneam că eu știu ce știu și ei, ceea ce se transmite la tv. «Urmăriți și dvs., nu este vina mea! Eu vreau să merg la școală! Vreau să lucrez direct cu copiii!» Au înțeles și au avut

grijă de copii, să știți! Au fost aproape de copiii lor!"; „Toți știu să citească! Sunt atât de mulțumită! Am clasă pregătitoare și chiar dacă au mai fost comentarii, până la urmă au acceptat situația și am spus: «Fără dvs. eu nu pot să fac nimic!» Și au acceptat situația și au stat lângă copilași. Mai strigau copilașii: «Mamă, hai că mă ascultă Doamna!» Și veneau imediat lângă ei pentru că ei sunt dependenți la vârsta asta, sunt dependenți de părinți, de învățătoare. Ei nu vor să lucreze dacă nu sunt verificați. Și la școală tot așa făceau: «Doamna, veniți să vedeți dacă am făcut bine, ca să continui!»” (*focus grup, cadre didactice, SDS*)

Referitor la subiectul dacă școala online poate reprezenta un proiect viabil pentru viitor, aprecierile sunt multiple și nuanțate.

„Cred că în perioada asta de pandemie am lucrat mai bine cu părinții pentru că au venit după masă (*mâncare*) și atunci am putut să și țin legătura cu ei, Câteodată când eram la școală fizic cu copiii, unii dintre ei (*părinți*) veneau mai greu să ia legătura. Însă cred că în perioada asta legătura a fost un pic mai bună cu unii dintre ei. Cred că e un plus, datorită aceluia pachet care trebuiau să-l ridice și trebuia semnat într-un tabel. Pe unii dintre ei chiar i-am văzut, după mult timp.”; „Pentru cei înscriși în grupul-țintă de la Podu această soluție pe termen lung nu este potrivită pentru că provin din medii defavorizate, sunt cu probleme, și atunci venirea fizică îi ajută mai mult decât on-line-ul. Părerea mea! Pentru perioade scurte de timp poate fi o soluție, însă nu pe termen lung.”; „Nu, nu sunt de acord pentru că și cei care au intrat on-line vreau să vă spun că uneori pierdeau conexiunea. Acuma nu știu dacă o pierdeau sau voiau să chiulească de la proiect. Vreau să vă spun că eu lucram fișele, pachetul educațional pe care eu îl distribuam la școală, eu îl lucram on-line pentru că eu nu vedeam cartea cu problema, sau exercițiul sau întrebarea. Ei vin disperăți: «Doamna, eu nu știu la întrebarea asta!» Și eu trebuie să citesc textul ca să știu să răspund la întrebare, se pierde timp! Ei voiau ajutați la teme. «Eu nu pot să vă ajut la teme, la teme trebuie să vă descurcați singuri! În perioada asta lucrăm mai mult pe fișe, dar fișe care vă ajută la școală. Aveți exerciții cu ortograme», am lucrat foarte multe fișe cu Unirea, cu Eminescu, cu Creangă. Zic: «Este tot în beneficiul vostru, veți avea cunoștințe mai multe, veți ști să scrieți corect! Și când ne vom întoarce la școală vă ajut mai mult la teme!» Aceasta a fost explicația pe care le-am dat-o!”; „Din punctul meu de vedere nu cred că școala on-line este o soluție pe termen lung. Știm foarte bine că copiii care vin în proiect sunt din anumite familii în care părinții pot/nu pot, de cele mai multe ori nu

pot să-i ajute pe copii să-i ajute să-și rezolve sarcinile de lucru. Ei le rezolvă așa cum cred ei, cum cred ei că e bine. Fără sprijin specializat, este foarte greu pentru dâșii. Țsta este și scopul proiectului, să-i ajutăm. On-line-ul pentru noi a fost foarte greu. După cum vă spuneam, copiii de la Răducăneni pe care i-am avut în grupă, niciunul nu a intrat on-line. Nu a putut, nu că nu a vrut, iar pentru cei de la Roșu, acolo satul este ca într-o găleată, semnalul mai mult nu este decât este și am preferat doar pachetele educaționale și nu consider că este o soluție pe termen lung on-line-ul și din această perspectivă pentru că nu toți au posibilități. Chiar dacă au primit tabletele, unii dintre ei. Să știți că o parte din ei le-au refuzat, probabil că în mai toate școlile s-a întâmplat așa din cauza contractului de comodat, părinții nu și-au asumat responsabilitatea, au refuzat tabletele. E așa, cumva, nu tocmai bine.”

(focus grup, cadre didactice, SDS)

Revenirea la școală în formatul tradițional este salutată și apreciată de cadrele didactice incluse în programul „Școală după școală”.

„Școala va fi și mai prietenoasă, mult mai prietenoasă pentru că eu cred că am învățat multe lucruri în această perioadă și noi ca profesori să-i apreciem mai mult pe părinți și părinții să ne aprecieze mai mult pe noi. Și copiii știm că vor să interacționeze, vor să colaboreze, vor să se joace împreună! Eu ador când îi văd că se adună toți și ai mei în pauză și cei de la proiect și mănâncă împreună. Pun 2-3 mese și mănâncă împreună. Și eu îi las.”; „După atâtea restricții cred că într-adevăr cuvântul «prietenie» și derivatele acestuia vor fi la cel mai înalt nivel. Copiii s-au săturat de restricții, vor să fie împreună! Vor ca tot ceea ce înseamnă școală, toate activitățile pe care le fac în școală să le desfășoare împreună.”; „Eu cred că va fi mai multă implicare, copiii vor fi mai motivați, și își vor dori efectiv să învețe a școală. Asta va fi activitatea lor principală, să învețe pentru că nu au beneficiat în această perioadă de ajutor specializat și vor mai dornici, vor fi mai motivați. Sper, eu asta îmi doresc, să fie foarte motivați și să se implice în activitățile școlare. Da, socializare, afecțiune, astea fără îndoială! Dar și implicare și motivare.”

(focus grup, cadre didactice, SDS)

6. Opiniile copiilor

Activitățile desfășurate de copiii în cadrul proiectului au fost agreate de către aceștia. Selecția activităților și posibilitatea ca fiecare școală să vină cu propuneri de activități reprezintă puncte forte ale proiectului.

„Jocuri, am făcut și un spectacol. Fiecare școală a pregătit câte un spectacol.”

(focus grup copii, Erbiceni)

Deși nu sunt întru-totul familiarizați cu ceea ce reprezintă un proiect derulat de școală, copiii recunosc valoarea acestora și efectele pe care proiectele le au asupra lor, în particular, și asupra școlii, în general.

„Pentru a ne împrieteni cu altcineva decât din comunitatea și școala noastră.

Pentru a comunica mai mult.” *(focus grup copii, Erbiceni)*

Implicarea copiilor în descoperirea de probleme comunitare și dezbaterile lor constituie un real câștig al acestor activități.

„În comunitatea noastră există acest lucru și am încercat să schimbăm ceva, pe cât putem. Să arătăm cauzele și efectele consumului de alcool. (...) Sau poluarea sau deșeurile.” *(focus grup copii, Erbiceni)*

Elevii au fost stimulați să afle singuri răspunsurile prin activitate colaborativă de grup (și nu doar pe parcursul orelor la școală, ci în urma organizării activității de către elevii înșiși). Strategia de stimulare a motivației elevilor este funcțională.

„Am făcut teatru de improvizație, expoziție cu desene, informații, am împărțit fluturași în comunitate cu diverse citate despre alcool. (...) Fiecare a venit cu câte o idee.” *(focus grup copii, Erbiceni)*

Elevii au fost stimulați, de asemenea, să împartă sarcinile pentru realizarea unui proiect și să lucreze în echipă.

„Am învățat cum să alegem informația, să o structurăm, ce este util, ce nu este...”; „Am făcut mai multe planșe cu desene, cu informații.”; „Să scriem, să selectăm informația, să o prezentăm. Poate tot la școală am învățat cum trebuie să decurgă o astfel de activitate.” *(focus grup copii, Erbiceni)*

Un efect benefic al participării la activitățile din proiect îl constituie creșterea stimei de sine și a încrederii în forțele proprii pentru copii.

„Nu mai stăm doar să gândim și după aia să lăsăm așa, deoparte. Putem pune și în practică. Chiar dacă suntem mici, facem cât putem.”; „Am aflat că putem face multe lucruri.” *(focus grup copii, Erbiceni)*

Un alt efect benefic al participării la activitățile din proiect îl reprezintă dezvoltarea simțului civic la elevi, în concordanță cu creșterea încrederii în autoritățile din comunitate.

„Pentru ar fi ușor, pentru că avem și sprijinul familiei, dar și din partea profesorilor. Chiar și a unor oameni care vor să facă chestia asta și se implică.”;
„Sunt oameni în comunitate și strâng, dacă ne gândim la proiectul cu deșeurile, strâng gunoaiele din păduri...” (*focus grup copii, Erbiceni*)

Un alt efect benefic al participării la activitățile din proiect îl constituie dezvoltarea spiritului de echipă ce antrenează învățarea de tip colaborativ.

„A fost mai greu până am început să ne cunoaștem. Apoi am început să ne împrietenim... Și a început să fie distractiv.” (*focus grup copii, Erbiceni*)

Elevul, fiind pus în situația de a explica, dobândește în mod nemijlocit o cunoaștere mai explicită datorită integrării sale într-un context de aplicație.

„Fiecare vine cu ideea lui. I se pare că e cea mai bună. E și normal, că e ideea mea, nu-i așa?” (*focus grup copii, Erbiceni*)

Putem aduce în discuție oportunitatea unor interogații cognitive care, dacă acestea sunt reliefate de către elev, pot avea un puternic efect motivațional, propulsând inclusiv procesul învățării.

„Sincer, nu știu de ce, dar parcă dacă nu mergeam în acea tabără nu eram așa bine-dispuși să facem activitatea asta!” (*focus grup copii, Erbiceni*)

Poate cel mai benefic efect al participării la activitățile din proiect îl constituie dezvoltarea spiritului de echipă. Acest spirit poate fi canalizat către activități ulterioare în folosul elevilor și al școlii. Activitățile propuse în cadrul proiectului au fost apreciate de către elevi și de către profesori. Experiența acumulată în cadrul acestui proiect poate constitui punctul de plecare pentru alte proiecte sau activități propuse de către școală sau de către elevi.

Există premisele ca școala să fie percepută drept prietenoasă cu elevii. Se impune implementarea și a altor proiecte care să asigure continuitatea efectelor pozitive obținute prin actualul proiect.

„Școală prietenoasă înseamnă colegi.”; „Mie îmi vin în minte [*cuvințele*] «bucurie», «comunicare», «prietenie»” (*focus grup copii, Erbiceni*)

7. Concluzii și recomandări

A existat un orizont de așteptare din partea grupului țintă reprezentat de părinți privitor la beneficiul participării la acest proiect. Acest orizont de așteptare a fost confirmat prin rezultatele obținute și relatate de către subiecții investigați.

Chiar dacă pandemia de coronavirus a afectat programul prevăzut inițial, activitățile s-au desfășurat integral pe baza unui program ajustat prin negocierea directă între educatorii parentali și părinți.

Principalul merit pentru reușita acestui program revine cadrelor didactice implicate în proiect (educatori parentali și directori de școli) care au depus eforturi pe trei direcții: organizarea sesiunilor, motivarea părinților de a participa la sesiuni și activitatea cu copiii incluși în proiect.

Părinții apreciază în mod deosebit cunoștințele acumulate la cursurile de educație parentală, precum și efortul depus de cadrele didactice în activitatea online și cu prezență fizică realizată cu copiii lor.

Efectele pandemiei s-au manifestat la toate categoriile de subiecți, atât din familie, cât și din școală sau comunitate. Recomandăm efectuarea unui studiu asupra efectelor resimțite de membrii comunității, în completarea actualului studiu. Mai mult, se remarcă o serie de sentimente diferite (panică, angoasă, nesiguranță, dificultăți în acceptarea situațiilor nou create de pandemie etc.) la părinții elevilor. Recomandăm organizarea unor serii de întâlniri ale acestora cu specialiștii avizați (psiholog, mediator sanitar/cultural etc.), pentru atenuarea/rezolvarea problemelor cu care se confruntă. Rezultatul final va consta în creșterea încrederii părinților în școala în care învață copiii lor.

Se remarcă efectele negative ale modului de desfășurare a educației în sistem online, așa cum sunt ele percepute de către părinții copiilor. Recomandăm o analiză paralelă a percepțiilor părinților și a percepțiilor cadrelor didactice pe această temă, cu scopul de a evidenția punctul de întâlnire a percepțiilor și diferențele între ele, la cele două categorii de subiecți.

Recomandăm, de asemenea, elaborarea unei sesiuni de educație parentală privind rolul educației online pe timp de criză. Rezultatul preconizat va fi o atitudine favorabilă a părinților pentru această manieră de lucru, astfel încât să nu o mai perceapă ca pe o supraîncărcare a activității lor zilnice.

Există o categorie de părinți care nu consideră educația ca fiind prioritară pentru copiii lor. Recomandăm efectuarea unui studiu suplimentar pentru identificarea acestei categorii de părinți și, eventual, pentru elaborarea unor soluții specifice.

Școala în formatul online poate provoca reacții de saturație și respingere la unii elevi, mai cu seamă la copiii mici. Recomandăm elaborarea unui studiu de aprofundare a acestui aspect, în care să fie comparate eșantioane din diverse grupe de vârstă, respectiv din mediile urban și rural.

În completarea aspectului de mai sus, recomandăm o inventariere a tuturor problemelor tehnice întâlnite în desfășurarea educației în sistemul online. Recomandăm, de asemenea, ajustarea resurselor tehnice ale școlilor pentru eliminarea distorsiunilor în acest tip de activitate.

Un rezultat aparte al evaluării îl reprezintă lipsa prezenței bărbaților din grupul țintă al proiectului. Recomandăm elaborarea unei strategii de atragere a taților, în vederea unor proiecte similare viitoare.

Părinții sesizează creșterea calității relațiilor intrafamiliale, ca efect al aplicării cunoștințelor acumulate la curs. Recomandăm corelarea rezultatelor cu alte studii privind evoluția calității vieții în comunitățile implicate în proiect.

Nu în ultimul rând, recomandăm elaborarea unei noi strategii de captare și întreținere a încrederii părinților în grupurile de suport.

În ceea ce îi privește pe beneficiarii programului „A doua șansă”, remarcăm un tipar al explicațiilor abandonului școlar timpuriu în familiile de origine ale beneficiarilor: sărăcie, muncă grea, preluarea unor îndatoriri familiale, căsătoria timpurie specifică tradiției rome. Recomandăm un studiu longitudinal privind motivațiile abandonului la diverse generații de respondenți.

Percepția asupra valorii educației diferă în funcție de valorile familiale/etnice și de perioada la care ne raportăm. Recomandăm elaborarea unui studiu comparativ privind percepția asupra sistemului de învățământ pre/postrevoluție.

De asemenea, este interesant de studiat modalitatea în care este percepută educația la trei generații diferite din aceeași familie. Rezultatele pot fi puse în oglindă: învățământ tradițional la generațiile a 2-a și a 3-a, respectiv învățământ pe bază de tehnologie modernă la tânăra generație.

Remarcăm faptul că școala ca instituție se bucură de prestigiu în comunitățile de apartenență. Recomandăm un studiu privind strategiile de comunicare eficientă între școală și comunitate.

Succesul proiectului se datorează în parte calității relației create între beneficiari și cadrele didactice. Recomandăm un studiu auxiliar privind modul în care se construiește relația de încredere între grupurile țintă și cadrele didactice.

Cu toate acestea, problemele cu care se confruntă comunitatea în care se află și școala inclusă în proiect sunt multiple și de mult timp, nu sunt determinate doar de criza covid-19. Ele nu se rezumă doar la lipsa tehnicii necesare, ci avem în vedere și accesul dificil al elevilor la școală. Recomandăm continuarea studierii elementelor deficitare pentru un proces educativ eficient.

Se remarcă o atitudine rezervată spre negativă în ceea ce privește procesul educativ realizat online prin intermediul telefonului mobil. Lipsa dotărilor de bază (tabletă, computer) influențează decisiv calitatea procesului educativ, din punctul de vedere al părinților/bunicilor elevilor din școala inclusă în proiect. Rezultatele vin să confirme ipoteza că instituțiile statului nu au luat în serios necesitatea dotării elevilor cu tehnica necesară învățământului la distanță.

În plus, se remarcă faptul că un telefon mobil/copil reprezintă necesarul minim pentru a putea păstra legătura cu școala. Se recomandă elaborarea unei politici publice privind achiziționarea de device-uri pentru familiile cu mai mulți copii înscriși în sistemul de învățământ.

Proiectul este atractiv pentru categorii diferite de beneficiari. Propunem un studiu de identificare și mai amănunțită a potențialilor beneficiari pentru proiectele viitoare.

Aspectul financiar a jucat un rol determinant în înscrierea în proiect. Unii beneficiari evaluează importanța proiectului prin raportare la beneficiile materiale primite. Aspectul financiar poate fi utilizat în mod pozitiv pentru îmbunătățirea rezultatelor obținute de cursanți. Recomandăm crearea unui grup de reflecție asupra acestui subiect, în vederea elaborării unor proiecte viitoare.

Beneficiarii scot în evidență cu precădere aspectele pozitive percepute din acest proiect. Pentru relevarea aspectelor negative/îmbunătățibile, se impune detectarea unui alt profil de respondenți (posibil alte persoane relevante din comunitate).

Persoanele înscrise în proiect pot reprezenta o resursă familială utilă pentru școlarizarea/prevenirea abandonului școlar în cadrul familiilor fără nivel de instrucție/cu nivel de instrucție foarte scăzut. Recomandăm elaborarea unui studiu privind modalitățile în care poate fi folosită eficient această resursă.

Persoanele în vârstă participante la proiectul „A doua șansă” pot reprezenta o resursă importantă în vederea explicării importanței educației și evitarea abandonului școlar pentru

nepoții din familiile lor. Recomandăm păstrarea legăturii cu aceste persoane și după terminarea proiectului, cu scopul de a evalua periodic parcursul școlar al nepoților lor.

Încheiem prin a felicita cadrele didactice participante în acest proiect pentru travaliul depus, disponibilitatea de efort suplimentar față de programul lor obișnuit și pentru abilitățile de care au dat dovadă pentru a păstra constant interesul beneficiarilor pentru urmarea activităților la care au fost înscriși. Recomandăm identificarea unor soluții gratifiante pentru aceste cadre didactice.